

Stanger mot glasset

Mye framforsket kunnskap blir ikke brukt av dem som utformer politikken. Det er ikke bare politikernes skyld, mener forskningsleder Asun St. Clair.

Side 18–23

NYE *SX4* *S-CROSS*

4x4 og automatgir tilgjengelig

4x4 standard

**N
R
G
E**

Suzuki lanserer nå helt nye S-Cross 4x4. Suzukis store nye Folkebil kombinerer det beste fra SUV biler, tradisjonelle personbiler og ikke minst stasjonsvogner. Bagasjerommet på hele 430 liter er klassens største, firehjulstrekk er standard og utstyrenivået er svært høyt. Nye diesel og bensinmotorer med lavt forbruk og lave utslipp gjør bilen til en avgiftsvinner. Automatgir og er også tilgjengelig. Med firehjulstrekk, stor plass og lave avgifter kan vi trygt si at S-Cross er som skapt for norske forhold og en nyhet du ikke bør gå glipp av.

S-Cross 4x4 fra 279.900,- Automatgir + 15.000,-

Introduksjonspakke:

Sort skinn interiør - El. panorama soltak - DAB+ radio med USB og 7 høyttalere
 Navigasjon - Bluetooth telefon system - Ryggekamera - LED kjørellys
 Parkeringssensor foran og bak - Bi Xenon lys med lyktespylere
 17" aluminiumsfelger - Skinn multifunksjonsratt - 2 sone klimaanlegg
 Cruisekontroll - Automatisk avblendbart innvendig speil - Tåkelys
 Hill hold kontroll/ bakkestart assistanse - Automatiske vindusviskere
 Nøkkelfritt system og start - Mørke ruter fra B piler - Sølv takrails
Verdi kr. 69.000.- Introduksjonstilbud: kr. 20.000.- Spar kr. 49.000.-

Vei priser levert Drammen. Frakt kommer i tillegg.
 CO2 utslipp fra 110 - 130 g/km Drivstofforbruk fra 4,4 - 5,7 l/100km.

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

18: Vite det, ville det, men gjøre det...?

Alle vil ha et kunnskapsbasert demokrati. Utfordringen er å gjøre forskningsresultater om til politikk.

26: Kjenner landet til bunns

Undervanns-Norge blir avslørt bit for bit. Ingen andre land har kartlagt havbunnen så grundig, ifølge marinbiolog Pål Buhl-Mortensen.

30: Ekstreme utladninger

Noen utladninger i tordenskyene er så kraftige at man må ut i verdensrommet for å finne tilsvarende. Nå skal «jordiske gammaglimt» bli fanget og forstått.

4: Åtte år med SV-sjef

Torbjørn Røe Isaksen har overtatt nøkkelen til Kunnskapsdepartementet. Hva står igjen etter åtte år med kunnskapsminister fra SV?

7: Frykter for akademisk frihet

Politidirektoratet bør styre Politiets høyskolen mer direkte, mener utvalg. Forskerforbundet er bekymret for forskningens selvstendighet.

9: Drukner i hverdagen

Alle vil at det skal forskes mer i arkiv-, biblioteks- og museumssektoren. Men tid til forskning er det skralt med, viser to nye undersøkelser.

10: Språkpolitikk på defensiven

Myndighetene vil at både norsk og engelsk skal brukes som fagspråk uten å fortrenge hverandre. Men få vet hvordan det skal skje.

12: MOOC på framfart

Fra hest og kjerre til bil: Slik er overgangen fra dagens høyere utdanning til MOOC – massiv nettundervisning – mener professor Arne Krokan.

14: Gir opp arkeologi

– Jeg holder ikke ut mer snart, sier arkeolog. – Arbeidssituasjonen til feltarkeologene er blant de dårligste for høyt utdannet norsk arbeidskraft, sier rådgiver i Forskerforbundet.

FASTE SIDER

34: Historiske bilder

37: Leder

38: Kronikk

40: Bøker

42: Debatt

43: Gjest

45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 9/2013 – 45. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

REDAKSJONSSEKRETÆR: ELIN HAVELIN REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KJERSTIN GJENGEDAL, kjerstin.gjengedal@forskerforum.no, JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no (perm.)

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforsking/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Erik Norrud. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinvo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Pengene som forsvant

Kroner og politikere får fort ben å gå på. Derfor er det ikke så mye som blir stående etter åtte år med rødgrønn forskningspolitikk.

– Jeg gleder meg veldig til å ta over, sa han og vippest litt på hælen. – Men det er store sko å fylle.

Tiden går først så sakte. Og når det er over, har alt gått så fryktelig fort. Så der sto de, plutselig, Kristin Halvorsen (53) og Torbjørn Røe Isaksen (35) og markerte den gamle og den nye tiden med å la en liten nøkkel skifte eier. Åtte års motstand lot til å være glemt i et vakuum av et øyeblikk.

To dager tidligere sitter Halvorsen og kniser på statsrådskontoret, på sitt sedvanlige sprudlende vis. Det gikk liksom så fort å søke om avskjed hos kongen. Åtte år med regjering, og vips! Ikke ville hun slutte, heller, egentlig.

– Dette er jo det ansvarsområdet jeg har hatt kortest, sier hun, brått alvorlig. – Det er snaut halvannet år siden jeg fikk ansvar for universitets- og høyskolesektoren, og jeg synes det har vært utrolig inspirerende og interessant å komme mye tettere på en sektor som forvalter så mye humankapital. Jeg ser at det er veldig mye godt arbeid som gjøres, men også at det

er potensial for å heve ambisjonsnivået og bli bedre til å prioritere innenfor institusjonene og programmene, spisse seg enda mer og få til bedre samarbeid mellom universiteter og høyskoler og arbeidslivet rundt. Det hadde vært veldig moro å jobbe videre med.

Velvilje uten handling

Til tross for at en av Norges mest erfarne politikere nærmest er for en novise å regne hva gjelder å styre forsknings- og utdanningspolitikken, kan hun trøste seg med at ingen blir riktig drevne før de må gå. Det vet kontordamen utenfor, som overrasker seg selv med hvor lei seg hun er, nok en gang, over å miste en statsråd. Øystein Djupedal har vært der, Bård Vegar Solhjell likeså. Tora Aasland ble den første rene forsknings- og høyere utdanningsministeren, og Kristin Halvorsen har hatt eneansvaret en kort periode på tampen. Andre har fulgt politikken langt mer konsekvent og lenger enn statsrådene gjerne har.

Sigrid Lem i Forskerforbundet er en av dem.

Hun har sittet som generalsekretær i forbundet siden 2008. Før det har hun vært i forbundets sentrale ledelse en årrekke, og har fått med seg hele spekteret av den rødgrønne forskningspolitikken. Hun mener perioden er preget av at det er sagt mye pent om forskning, men at de forpliktende handlingene i mange tilfeller har uteblitt.

– Det som har vært gjennomgående i den rødgrønne regjeringsperioden, er en velvilje overfor forskning og høyere utdanning. Men jeg synes kanskje ikke man har klart å omsette velviljen til handlinger, sier Lem.

– Vi har vært særlig opptatt av den utstrakte bruken av midlertidig tilsetting og manglende tid til forskning og utvikling. Når det gjelder midlertidighet, er vi fornøyd med at departementet har erkjent at dette er et stort problem og har tatt skritt for å endre situasjonen. Når det gjelder manglende tid til forskning og utvikling, er vi langt mer skuffet over at regjeringen ikke har tatt dette på alvor, sier hun.

FOTO: AKSEL KJÆR VIDNES

Kristin Halvorsen gir ikke råd til Høyre-folk, men en klem og en kontornøkkel kan hun alltid spandere når det er regjeringsskifte.

FOTO: ERIK NORRUD

– Ønsket om fleksibilitet og svekking av arbeidstakernes rettigheter kan bli sterkere med en blå regjering, tror Sigríð Lem.

Mer ble mindre

Fra sitt hjørnekontor øverst i Tollbugata sitter Sigríð Lem strategisk plassert med siktlinje til både Stortinget og Kunnskapsdepartementets midlertidige lokaler. Det passer greit når makten forskyves en anelse fra departementet under en flertallsregjering til Stortinget under en mindretallsregjering.

Halvorsen selv forsvinner fullstendig fra siktlinjen, ut av regjering og uten plass på Stortinget. Det hun vil se tilbake på, er åtte år med økte budsjetter og kunnskapens endrede stilling.

– Jeg mener det er mye mer i bevisstheten på alle samfunnsområder at man må ha et godt kunnskapsgrunnlag, og at man på flere områder må ha en god forskningsinnsats for å belyse de problemstillingene en står overfor. Det merker jeg veldig tydelig. Det er annerledes nå enn det var for åtte år siden. Det er også bakgrunnen for at vi har hatt en så høy prioritering på budsjettene.

Og der er hun, for et øyeblikk, usårbar. Med det siste rødgrønne budsjettet, som riktignok kan endre seg noe med den nye regjeringen, ble det lagt opp til ytterligere realvekst for forskning og høyere utdanning. Totalt vil det rødgrønne regnskapet vise 34 prosent realvekst til forskning siden 2005. Men som med regjeringsperioder har penger og Halvorsens skryteøyeblikk begrenset varighet.

– Handlingsromsutvalget viste at institusjonene har fått det trangere til tross for økte bevilgninger, innvender Sigríð Lem.

Opplevelsen av penger

Det sier også Sigmund Grønmo, som etter å ha vært rektor ved Universitetet i Bergen siden 2005, nylig trådte tilbake til stillingen som professor i sosiologi.

– Det er handlingsromparadokset, sier Grønmo.

– Regjeringen har gitt en økning til universitetene og høyskolene, og det er bra, men samtidig har mesteparten vært øremerket aktiviteter

som til dels har vært underfinansiert. Konsekvensen er at handlingsrommet for universitetene heller er blitt innskrenket enn utvidet. De økte bevilgningene har i hovedsak bundet opp mer av våre egne budsjetter.

Det forunderlige pengesluket og den ukuelige misnøyen i universitets- og høyskolesektoren gjorde at Tora Aasland satte ned Handlingsromsutvalget i 2009, som konkluderte nettopp med paradokset at mer penger ikke førte til opplevelsen av mer penger. Årsaken var at opprettelsen av stipendiatstillinger, studieplasser og deltakelse i forskningsprosjekter innebar egenandeler. Produksjonen og kapasiteten økte, men de ansatte merket lite til at sektoren hadde blitt rikere.

– Problemet er at den enkelte forsker ikke merker at det har kommet mer penger til forskning, for hver enkelt har ikke fått mer tid til forskning eller mer penger til sine prosjekter. I denne perioden har det også blitt flere studenter, uten at det har blitt særlig flere faste stillinger til å undervise og veilede. Veksten har primært vært innenfor rekrutteringsstillinger, som stipendiater og postdoktorer, og de har ikke vært fullfinansierte, sier Lem.

Mellomleder i helvete

Avhengighetsforholdet til pengesekken staten gjør at kunnskapsministeren, hvem det måtte være på et gitt tidspunkt, gjerne blir en motstander. Det blir *statsråden som ikke forstår*, verken handlingsrom eller behovet for frie grunnbevilgninger. En som skal tekkes finansministeren og institusjonene. En slags mellomleder i helvete.

– Hvis man var opptatt av rettferdighet her i verden, måtte man ha drevet med noe annet, ler Halvorsen.

– Men jeg synes ikke det er den største utfordringen. Det må man alltid regne med. Det er riktig at det skal være noen dragkamper mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene.

FOTO: ANSEL MÆRVIDNES

– Det mest usikre kortet er om institusjons- og ledelsesstrukturen beholdes med den nye regjeringen, sier nylig avgått rektor Sigmund Grønmo.

FOTO: ERIK NORRUD

Regjeringen har ikke klart å skille akademia fra markedskreftene, mener Knut Kjeldstadli.

Halvorsen tror regnskapet uansett slår positivt ut for regjeringens og SVs innsats for kunnskapsfeltet. Åtte år med rødgrønt styre har vært et vern mot kortsiktig næringsperspektiv, mener hun.

Mon det, kan man undre om man prater med professor i historie ved Universitetet i Oslo Knut Kjeldstadli. I 2010 skrev Kjeldstadli, også tilknyttet SV, boken *Akademisk kapitalisme*. Der tok han et oppgjør med det han mente var en ukultur av byråkratisering, kommersialisering og næringsretting av akademia. Ved overgangen til en ny regjering er han ikke så sikker på om det har vært et særlig sterkt rødgrønt forsvarssverk rundt norske universiteter og høyskoler.

Tre store seiere

– Slik jeg har oppfattet det, har ikke SVs ministre sett utviklingen ved universiteter og forskningsinstitusjoner som et betydelig problem. De har godtatt premisset at kunnskap er lik innovasjon er lik konkurransekraft er lik overlevelse på verdensmarkedet. Mens SV har sittet i departementet, har jeg savnet en mer ambisiøs og vedholdende diskusjon om hva kunnskap er til for, sier Kjeldstadli, som samtidig tror at ting ville sett annerledes ut med en blå regjering i perioden.

– Det ville det vel. Jeg er usikker på hvilken politikk en annen regjering ville ført overfor private institusjoner. Det kan også hende de ville prøvd seg på omkamp om en del ting som de måtte gi seg på i 2005, som endret organisasjons- og tilknytningsform, som Ryssdal-utvalget foreslo.

Ryssdal-utvalget, ledet av advokat Anders Christian Stray Ryssdal fremla en offentlig utredning i 2003 som foreslo å endre universitetene fra statlige forvaltningsorgan til stiftelser og innføring av ansatt rektor. I tillegg ønsket utvalget å åpne for innføring av skolepenger. Alle tre forslagene ble slått tilbake og regnet som seiere for å beholde akademias egenart. Dette til tross mener Kjeldstadli at markedstankegangen ikke er holdt unna akademia.

Forts. på s. 6 ►

– I'll be back, sier Kristin Halvorsen, ikke helt klar for å bli hengt opp på veggen som en annen sjuende far i huset.

► *Forts. fra s. 5*

– De tre store seirene, fortsatt valgt rektor, nei til skolepenger og nei til de facto kommersiell stiftelse, har blitt opprettholdt, men har man allment holdt en avstand til markedet? Nei. Den forrige forskningsmeldingen handler om hvordan norsk næringsliv og økonomi skal overleve på markedet, og mindre om løsninger på de helt presserende sosiale og økologiske problemene nasjonalt og globalt.

Som del av denne utviklingen finner vi nok et utvalg, Stjernø-utvalget, ledet av professor Steinar Stjernø. Det foreslo i 2008 en ny struktur for utdanningsinstitusjonene, der høyskoler og universiteter skulle slås sammen til store enheter. Ekstremvarianten med tvangssammenslåing ble slått tilbake – heldigvis, anmerker Sigmund Grønmo – men grunntanken om større, konkurransedyktige institusjoner med mer «robuste» fagmiljøer har blitt stående.

– Ingen blåblå halleluja

Den såkalte SAK-politikken (Samarbeid, Arbeidsdeling og faglig Konsentrasjon) er blitt regjeringens grep for å få institusjonene til frivillig å slå seg sammen. Det ligger i tiden, det

kommer til å fortsette. Men det eventyret blir opp til de blå å følge videre. For Halvorsen er det mange prosesser hun gjerne skulle fulgt videre.

– Jeg er redd for at den nye regjeringen ikke vil ta den helt nødvendige diskusjonen om finansiering, som var bakgrunnen for at vi nedsatte Finansieringsutvalget, som skal se på om tellekanter og markedselementene som styrer sektoren, fungerer etter hensikten. SV har ment at vi skal dempe dem og heller gi mer generelle bevilgninger. Jeg har også god grunn til bekymring for om de vil fortsette arbeidet med langtidsplanen, som jeg mener er det viktigste grepet i forskningsmeldingen. Jeg er bekymret for at perspektivet skal bli mer kortsiktig enn vi har lagt opp til, sier Halvorsen, samtidig som hun er trygg på at den nye regjeringen vil få hendene fulle med en krevende og kritisk sektor. Noen råd på veien til Høyre og Fremskrittspartiet akter hun ikke å gi.

– Det kommer ikke til å bli bare halleluja-rop. Det er jeg sikker på. Men jeg synes det hadde vært veldig moro å fortsette med forskning og høyere utdanning. Jeg er helt sikker på at det hadde vært et mye større potensial innenfor de femti milliarder kronene vi bruker over statsbudsjettet på sektoren, hvis vi hadde

klart å dra sammen og tenke mer offensivt og felles. Så – I'll be back, sier jeg bare.

Så var nøkkelen overrasket. Blomster og hedersord likeså. Det fredelige øyeblikket er over. Nye penger og utvalg skal komme og forsvinne.

– Det er store sko å fylle, sa han, og la til: – Jeg gruer meg også litegrann.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Ministrene som kom og gikk

- Kunnskapsdepartementets statsråder siste åtte år:
- Øystein Djupedal 2005–2007 (Hele departementet)
- Bård Vegar Solhjell 2007–2009 (Barnehage og skole)
- Tora Aasland 2007–2012 (Forskning og høyere utdanning)
- Kristin Halvorsen 2009–2013 (Barnehage og skole frem til 2012, så hele departementet)

– Styret sikrer uavhengighet

Styret ved Politihøgskolen kan bli fjernet som organ.

Da forsvinner garantien for akademisk frihet, mener tillitsvalgt.

Det bør vurderes om Politihøgskolens (PHS) styre kan erstattes av et faglig råd, og om Politidirektoratet bør få en mer direkte rolle i styringen av høgskolen, ifølge et regjeringsoppnevnt utvalg. Forskerforbundet er bekymret for forskningsforholdene ved skolen.

– Forskerne må ha frihet til å produsere selvstendig og uavhengig forskning om politiet for at etaten skal få et nødvendig kunnskapsgrunnlag for videreutvikling. Høgskolestyret er en garanti for denne friheten, sier forbundets tillitsvalgte ved PHS, Henning Kaiser Klatran.

– Et høgskoleråd vil ikke fylle samme funksjon, ettersom det ikke vil ha samme beslutningsmyndighet, påpeker han.

Utalgets vurderinger er en del av politianalysen NOU 2013: 9 *Ett Politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer*. Analysen skal danne grunnlag for en langsiktig plan for norsk politi. I høst har den vært på høring.

– Må ut av UH-loven

Klatran får støtte av Jan Fridthjof Bernt, jusprofessor ved Universitetet i Bergen.

– Vår politietat er tjent med å være mest mulig knyttet opp mot den frie akademiske forskningen, sier Bernt.

– Da sikres på den ene side at fagmiljøet på PHS er oppdatert med hensyn til vitenskapelig kunnskap og tenkning som er relevant for politiets virksomhet, og på den andre at forskning omkring disse spørsmålene skjer i samspill med det generelle vitenskapssamfunnet.

Bernt mener videre at styringsmodellen som skisseres, gjør at PHS ikke lenger passer inn i universitets- og høgskoleloven (UH-loven).

FOTO: KAROLINE KVERNLAND/PHS

– Dette vil være et tilbakeskritt for Politihøgskolen, sier Henning Kaiser Klatran.

Fjernes styret, svekkes publikums tillit, da det kan stilles spørsmål ved om den faglige virksomheten er påvirket, mener Forskerforbundet.

– I så fall har ikke høgskolen noe i loven å gjøre. Da har man forlatt idealet om en faglig autonom institusjon. PHS kan ikke både være en tradisjonell etatskole og en vitenskapelig institusjon. Her må man ganske enkelt foreta et valg, sier han.

Høgskolen er omfattet av UH-loven i en såkalt delvis innlemming, men er unntatt fra lovens del om styrer. Både i politiloven og i en egen forskrift for PHS heter det imidlertid at skolen skal ha et styre.

– Akademisk frihet og institusjonell uavhengighet er nedfelt i UH-loven og gjelder all forsknings- og høyere utdanningsvirksomhet ved universiteter og høgskoler. Loven skal sikre at forskning og undervisning ikke er påvirket av andre hensyn enn rent faglige, sier sjef for Fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet, Bjørn Berg.

– Som fanden leser Bibelen

Leder for utvalget, Arne Røksund, mener reaksjonene er i overkant sterke.

– Dette var ingen sentral sak for utvalget, og vi sier kun at det bør vurderes. Her leser man litt som fanden leser Bibelen, sier han. Røksund er departementsråd i Fiskeri- og kystdepartementet og tidligere sjef for Forvarets stabsskole og høgskole.

Han mener Politidirektoratet har for liten innflytelse på tjenestene PHS skal levere til øvrige deler av etaten.

– PHS er spesiell fordi det er en etatsutdanning, og det viktigste personalpolitiske virkemidlet Politidirektøren har. Men så har ansatte, admi-

nistrasjonen og studentene til sammen flertall i styret. Det betyr at direktøren, den ansvarlige for at politiet leverer, har begrenset innvirkning på kompetanseutviklingen, påpeker han.

– Så får vi heller finne andre løsninger for å sikre forskningens uavhengighet. Utvalget ønsket å påpeke et dilemma, uten at vi har noen kategoriske meninger.

– Må forske mer

I analysen framkommer det også at Justis- og beredskapsdepartementet er det departementsområdet med minst ressurser til forskning og utvikling (FoU).

– Vi var veldig overrasket over det og har kritisert den lave FoU-innsatsen, sier Røksund. Utvalget anbefaler at det utvikles en FoU-strategi for justissektoren og politiet, og at ressursene økes.

Bjørn Berg mener økt FoU-satsing er avhengig av at PHS er en instans der forskning og utdanning er selvstendig overfor overordnede myndigheter.

– Akademisk frihet er nødvendig for å sikre at forskning og undervisning holder høyt nivå og er i tråd med kunnskapsutviklingen på feltet. Da er det et paradoks at styret – garantien for uavhengighet – foreslås fjernet, sier han.

I høringssvaret sitt går Politihøgskolen selv mot fjerning av styret, mens Politidirektoratet opplyser i sitt høringssvar at det sammen med PHS skal starte et arbeid for å se på utviklings- og forbedringsområder i høgskolens styringsmodell.

AV ELIN HAVELIN REKDAL

– Sikrer forskningsretten

– Hva vi er mest fornøyd med? Det er nok at vi beholder ordningen med selvvalgt forskning, sier arkivar Torkel Thime.

Endelig har den kommet, innstillingen fra det såkalte Amanuensisutvalget, et partssammensatt utvalg som ble oppnevnt av Riksarkivaren i mai 2011. Mandatet var å vurdere hvem som skulle forske innenfor Arkivverket, og hvordan.

Torkel Thime, til daglig arkivar ved Statsarkivet i Stavanger, har vært én av to representanter for Forskerforbundet i utvalget, sammen med Lars Christian Jenssen i Riksarkivet.

– Større krav til ledelsen

Begge har i tidligere Forskerforum-oppslag uttrykt bekymring for at forskningsretten for arkivarene skulle strammes inn.

– Vi er tilfreds med at utvalget presiserer at retningen på og omfanget av forskningen bør være definert ved utlysning og tilsetning til vitenskapelige stillinger. Det vil stille større krav til lederne når folk tilsettes, og forhåpentligvis bidra til at forskningsretten realiseres, sier Thime.

Siden midten av 1980-tallet har arkivarer i Arkivverket hatt en avtalefestet rett til «selvvalgt forskning» i en sjudel av arbeidstiden. I utvalgets

FOTO: RIKSARKIVET

Fortsatt rett til «selvvalgt forskning» kan komme ulikt arkivmateriale til gode, som Riksarkivets tegning av kobberverket på Røros ca. 1740.

innstilling heter det at ordningen bør opprettholdes, men at praktiseringen bør strammes inn blant annet etter følgende kriterier: Forsknings tema skal ligge innenfor Arkivverkets forskningsprofil og innenfor fagområdet og tidsperioden til den enheten som amanuensen er tilsatt i.

Det er da også amanuensene som fortsatt

skal ha forskningsrett og -plikt lagt til stillingen sin, mener utvalget. Rådgiverne skal på sin side ha forskning og utvikling som en mulighet.

Ikke alt gikk gjennom

– Det vi som Forskerforbundets representanter derimot ikke er så glade for, er at det ikke har blitt en reell behandling av forslaget om en forskningsleder og -koordinator i Arkivverket som sørger for at forskningen realiseres. Vi hadde også gjerne sett at utvalget hadde behandlet forslag om en egen publiseringskanal og hyppigere forskningsseminarer. Her må vi følge opp videre i håp om at toppledergruppen kan ta tak i dette, sier Thime.

I det hele tatt: Jobben er ikke gjort ennå, understreker han.

– Det er ennå ikke satt noen dato for når innstillingen skal behandles av toppledergruppen, så det er viktig at vi passer på, slik at den ikke bare renner ut i sanden.

AV SIRI LINDSTAD

Museumsreformen:

– En bitteliten evaluering

Blir hverdagen bedre når man er stor? En første, forsiktig evaluering av den omfattende museumsreformen kan tyde på det.

Den store museumsreformen ble satt i verk etter at Stortinget hadde fattet vedtak i desember 2000. En rekke av landets museer ble da slått sammen til større enheter. Nå foreligger en evaluering – bestilt av Kulturrådet og utført av Arbeidsforskningsinstituttet (Afi) – av de nye organisasjonsformene for fire av de nye museumsenhetene.

– Dette er ikke en evaluering av museumsreformen som sådan. Det er en bitteliten og ganske teknisk evaluering av en stor reform, understreker Knut Fossetøl, forsker ved Afi.

Ti kunnskapshull

Rapporten Organisering av museene stiller da også flere spørsmål enn den gir svar. I konklusjonen pekes det på ti såkalte kunnskapshull. Hvordan de ansatte i det store og det hele opplever reformen, er ett slikt hull. Hvordan de ulike organiseringsformene påvirker det faglige arbeidet ved museene, er et annet område hvor det behøves mer forskning.

Det studien derimot viser, er at de fire nye museumsenhetene jevnt over har fått bedre utnyttelse av ressursene.

FOTO: AFI

– Museene vi har studert, kan nå bruke mindre tid på kjedelige ting, sier Knut Fossetøl i Afi.

– Det handler om nye systemer for innkjøp, booking, posthåndtering, design og slike ting, tilsynelatende kjedelige ting som i praksis kan ta veldig mye tid, spesielt for mindre museer. Enkelte av museene har også fått til mer strømlinjeformede personalsystemer, på tvers av avdelingene, slik at de ansatte får en mer profesjonell behandling og likere betingelser.

Fikk bli med

I Forskerforum 2/13 var flere ledere fra Musea i Sogn og Fjordane ute med ønske om å bli omfattet av denne evalueringen, ettersom man mente at reformen ikke fungerte godt nok hos dem. De kom med i evalueringen uavhengig av oppslaget, ifølge Knut Fossetøl.

– Vi hadde allerede tre caser: Jærmuseet, Hedmark fylkesmuseum og Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark. Men vi ønsket også å ha med et kunstmuseum, noe vi altså fikk da vi inkluderte Musea i Sogn og Fjordane. Vi ser da også at det er her man har hatt de største utfordringene med reformen. Det kan handle om at konsolideringsprosessen for de til sammen elleve institusjonene kom i gang sent, og at mange av dem hadde sterke identiteter fra tidligere. Enkelte avdelinger opplever at de ikke får gjennomslag hos direktør og styre, og de ønsker derfor at de var organisert på en annen måte.

AV SIRI LINDSTAD

Forsker på fritiden

Jo større forventninger du har til å få tid til å forske, jo mer skuffet vil du bli. I alle fall om du jobber i arkiv, bibliotek eller museum.

– Forskningsprosjekter du selv har initiert, er visst nærmest for fritidsaktiviteter å regne. Det ligger noen forventninger der om at du må kunne jobbe med dette utover ordinær arbeidstid.

Slik oppsummerer Kari Folkenborg en undersøkelse blant Forskerforbundets medlemmer innen arkiv-, bibliotek- og museumssektoren. Folkenborg er rådgiver i Forskerforbundet og har hatt ansvaret for undersøkelsen der 376 medlemmer i sektoren har svart på spørsmål om hvordan de opplever vilkårene for å drive forsknings- og utviklingsarbeid i jobben.

Mye plusstid

Konservatorer dominerte blant respondentene, etterfulgt av rådgivere, avdelingsledere og førstesteamuansetter. «Hvor mange timer jobber du per uke?» var et av de innledende spørsmålene. Halvparten jobber mellom 39 og 50 timer per uke i gjennomsnitt. 2 prosent jobber mer enn 50 timer. Bare en tredel arbeidet innenfor normal arbeidstid, altså 37–38 timer per uke. Resten jobbet mindre enn 37 timer. Det jobbes med andre ord mye plusstid i sektoren. Og det må til, skal man få tid til å forske ved siden av alt det andre man også må få gjort, skal vi tro undersøkelsen.

Drukner i hverdagen

55 prosent svarte at det var meningen at de skulle ha FoU-oppgaver som en av sine arbeidsoppgaver. 20 prosent visste ikke.

I disse to gruppene til sammen var det 64 prosent som oppga at de hadde forskningsrett og forskningsplikt knyttet til stillingen.

– Betyr det at disse ikke bare har rett og plikt, men også mulighet i form av tid til å forske?

– Nei, ikke nødvendigvis. 60 prosent av dem som sier at de har en slik rett og plikt, vurderer mulighetene til å utføre nødvendig FoU-arbeid innenfor normal arbeidstid som dårlige eller relativt dårlige. Selv ikke de som har forskning og utviklingsarbeid nedfelt i sin stillingsinstruks, mener de har bedre vilkår. Bare 1 prosent flere oppgir da at de har gode eller relativt gode muligheter for å forske innenfor normal arbeidstid, sier Folkenborg.

«Hvilke forventninger hadde du til å få tid til FoU da du ble ansatt?» er et annet spørsmål i undersøkelsen.

– De som forventet å ha mellom 0 og 10 prosent forskningsandel – altså knapt noe – er de som opplever størst samsvar mellom faktisk tid brukt til FoU innenfor ordinær arbeidstid. Av dem som håpet på rundt 20 prosent andel, er det 18 prosent som i praksis sier de har den samme andelen til FoU innenfor ordinær arbeidstid. Og det blir bare dårligere og dårligere jo høyere forventninger man hadde.

FOTO: FLEMMING LETTORP

Å lage gode utstillinger tar tid. Når skal man få forsket da? Her fra Glomdalsmuseet.

– Må inn i driftsbudsjettet

Samtidig er alle forunderlig nok enige om at det er en målsetting at det skal forskes mer og bedre i ABM-sektoren. Kulturrådet tok derfor i 2006 initiativ til programmet «Forskning om museer

og arkiv» (FOMA). Det skulle øke omfanget av og kvaliteten på forskningen, samt at man skulle prøve ut modeller for forskningssamarbeid.

Nå er programmet evaluert i en rapport fra Arbeidsforskningsinstituttet (Afi).

– Vi ser at det står ikke på lysten til å forske i de museene og arkivene som omfattes av rapporten, sier Hanne Heen, forsker ved Afi.

Så hvor er det da det butter?

– Det butter ved at de museumsansatte har så mange oppgaver at det blir liten tid til forskning. Selv om det settes av midler i budsjettet og mange ansatte har forskning som en del av sine arbeidsoppgaver, får andre ting lett forrang. Prosjektene i FOMA hadde jo ekstern finansiering, men selv da var det vanskelig å finne sammenhengende tid. Det butter kanskje også litt når det gjelder kompetanse, selv om de museumsansatte selv ikke mener det.

Forskerne bak rapporten mener at Grundt-utvalgets forslag om et eget forskningsfond for kultursektoren er en god idé.

– Men skal forskningen være selvbærende på sikt, må den i større grad enn i dag også finansieres via driftsbudsjettet, mener Heen.

– Skal forskning være en del av museums-hverdagen, må museets organisering legges til rette for dette. Det er når forskning prioriteres av ledelsen – ikke bare formelt, men også reelt – at museer lykkes på dette feltet.

AV SIRI LINDSTAD

Fakta

Tid til forskning og utviklingsarbeid i ABM-sektoren

- Over halvparten av utvalget jobber mer enn 38 timer pr uke.
- 55 prosent av utvalget skal ha FoU som en av sine arbeidsoppgaver.
- 61 prosent av dem som har forskningsrett/-plikt, har dårlige eller relativt dårlige muligheter til FoU innenfor normal arbeidstid.

Kilde: www.forskerforbundet.no

Forskning om museer og arkiv (FOMA)

- En evaluering av et forskningsprogram i regi av Kulturrådet
- Programmet skulle styrke forskning av høy kvalitet ved museer og arkiv.
- Egen motivasjon, ledelsens holdning og tilstrekkelig sammenhengende tid var viktig for gjennomføringen av forskningsprosjektene.
- Et mål bør være å ha tre–fem forskere i et forskningsmiljø, hvorav flertallet har formell forskerkompetanse, og hvor halvparten av tiden er viet forskning.

Kilde: www.kulturradet.no

I teorien finst ein politikk

«Parallellspråkbruk» var tiltaket som skulle demme opp for aukande anglisering i akademia. I praksis må likevel språktiltak stadig vike for andre omsyn.

– Er det semje om kva «parallellspråkbruk» eigentleg inneber? Nei, det har det jo synt seg at det ikkje er, seier instituttleiari Johan Myking ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium ved Universitetet i Bergen.

Omgrepet «parallellspråkbruk» har fått ein sentral plass i ei rekkje språkpolitiske styringsdokument dei seinare åra. Omgrepet tyder at fleire språk blir brukte side om side, utan at dei kjem i konflikt med eller fortrengr kvarandre. «Parallellspråkbruk» var eit grunnomgrep i Nordisk ministerråd sin språkdeklarasjon frå 2006, og er eit berande element i Universitets- og høgskulerådet si språkpolitiske plattform frå same år og i stortingsmeldinga om språk, «Mål og mening», frå 2008. Språkmeldinga har som utgangspunkt at norsk er truga som fagspråk og difor treng tiltak som kan sikre at norsk framleis skal kunne brukast til fullverdig fagleg kommunikasjon.

Vage språklege retningslinjer

Saman med nordiske kollegaer gav Myking nyleg ut ei debattbok om parallellspråkbruk og språklege domene i dei nordiske landa.

– På universiteta har vi ofte ein asymmetrisk språksituasjon, der norsk høyrer heime på grunnutdanninga, medan engelsk tek over på høgare nivå og i forskning. Kan ein då snakke om parallellspråkbruk, eller er dette snarare domenefordring? Målet med parallellspråkbruk må vel vere at det svakaste språket også blir brukt heilt til topps i hierarkiet. På mange fagfelt er det uråd å få gjennomslag for, seier han.

I kjølvatnet av «Mål og mening» har ei rekkje institusjonar laga seg språkstrategiar eller retningslinjer for språk. Men dei er lite konkrete, og inneheld stort sett formuleringar om at institusjonen skal bruke norsk med mindre det er føremålstenleg å bruke eit anna språk.

– Parallellspråkbruk er eit overordna mål

i alle dei nordiske landa, og mange er glad i å snakke om det, men insentiva dreg ikkje i den retninga. Det kostar jo pengar. Vil ein utvikle dei nordiske språka som fagspråk, skjer det ikkje av seg sjølv, seier Unn Røyneland, professor og forskingstemalear ved MultiLing, eit nyetablert senter for framifrå forskning ved UiO.

Internasjonalisering viktigast

Røyneland har vore del av eit nordisk nettverk for utarbeiding av parallellspråklege praksisar ved nordiske universitet, og har kartlagt situasjonen for parallellspråkbruk i Noreg saman med to andre forskarar. Nettverket avslutta arbeidet sitt med ein konferanse i mai i år, og sluttrapporten med tilrådingar for gode praksisar er snart venta.

– Det kan oppstå språkkonfliktar på alle nivå. Nyleg bestemte Det humanistiske fakultetet ved UiO at internasjonal publisering skal vere eit viktig grunnlag for prioritering mellom fagfelt.

FOTO: KJERSTIN GJENGEDAL

– Det er uklårt kven som har ansvar for gjennomføring av institusjonane sin språkpolitikk, seier Unn Røyneland.

Det inneber bruk av framandspråk. Internasjonalisering ser i mange høve ut til å trumfe parallellspråkbruk. Det kan gje absurde utslag: Forskar du på tysk litteratur og skriv på tysk, er du internasjonal. Forskar du på norsk litteratur, der store delar av den internasjonale samtalen går føre seg på norsk, er du nasjonal, så då bør du i staden skrive på engelsk.

Dilemmaet kjem tydelegast til uttrykk innanfor vitskapleg publisering. I «Mål og meining» heiter det at nasjonale forskingstradisjonar kan li skade når all publisering skjer på engelsk, og at det kan vere eit handikapp for forskarar å måtte publisere på eit framand språk. Meldinga konkluderer likevel med at internasjonalisering må vege tyngst, og at språklege omsyn difor må vike.

Fagspråkarbeid i startgropa

I 2009 fekk UH-sektoren ansvar for vedlikehald av norsk fagspråk gjennom universitets- og høgskulelova.

– På dei felte der publiseringa skjer på engelsk, er hovudutfordringa å utvikle termar på norsk, slik at ein kan formidle til eit norsk publikum. For politikarane kjennest det sikkert greitt å dytte dette over på universiteta, men lite er gjort, seier Unn Røyneland.

Ved Noregs Handelshøgskule i Bergen arbeider ein med å utvikle lister over norske fagtermar. Universitetet i Bergen, som er den einaste institusjonen som har sett av ressursar til språkoppfølgjing i form av ei prosjektstilling for språktenester, deltek i eit pilotprosjekt leia av Språkrådet. Her blir det samla inn terminologi frå eitt fagområde, kjemi, for å sjå på moglege måtar å arbeide med materialet på.

– Det står jo ikkje noko i lova om akkurat korleis dette skal gjerast. Fagmiljøa er opptekne av dette, men dei har ikkje nødvendigvis verktøy eller kunnskap til å drive med utvikling av fagspråk og sikre at det blir gjort tilgjengeleg for andre. Dette er arbeid som krev pengar og tid, så det spørst kva universitetet vil gjere med dette i framtida, seier prosjektleiar Ellen Grong ved UiB.

Motstridande omsyn

Ved UiO viser ein ringjerunde til leiarar på ulike nivå at ingen har noko overordna ansvar for arbeidet med fagspråk og parallellspråkbruk.

– Diskusjonen om språk skjer i hovudsak omkring utvikling av studieprogram. Forsking og publisering skjer på engelsk og har gjort det i fleire tiår. Vi har sagt at undervisinga på lågare grad skal vere på norsk, medan mastergraden er internasjonal. Trykket frå engelsk har auka fordi vi har fleire internasjonale studantar, men vi prøver etter beste evne å utvikle undervisningsmaterieill på norsk, og opplever at vi har funne ein balanse, seier dekan Morten Dæhlen ved Det matematisk-naturvitskaplege fakultetet.

– Dette er ei viktig problemstilling fordi vi ønskjer meir internasjonalisering. Hos oss er arbeidsspråket norsk, og eg trur det vil sitje langt inne å leggje om til engelsk. Når det gjeld publisering, har vi hatt ei målretta utvikling i retning av meir engelsk. Mi personlege meining er at det er viktig å vedlikehalde norsk fagspråk,

Fleire masteroppgåver og doktorgradsavhandlingar enn før blir publiserte på engelsk.

men vi har ikkje arbeidd spesielt med dette fordi den overordna målsetjinga har vore å publisere meir på engelsk. Studentane si tileigning av språkkunnskapar ligg utanfor vårt mandat, seier instituttleiar Grete Brochmann ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Københavns universitet etablerte i 2008 eit senter for internasjonalisering og parallellspråkbruk, som mellom anna driv forskning, språksertifisering og utvikling av språkkurs. Det var i fleire år snakk om å opprette eit tilsvarande senter ved UiO, men så langt har ingenting skjedd. Rektoratet har førebels ingen planar for noko slikt senter. Når det gjeld fagspråk, viser dei til Språkrådet sitt terminologiarbeid.

Språk som tenkjereiskap

Unn Røyneland peikar på at det ikkje er snakk om å stoppe bruken av engelsk i akademia, men at nokon må ha ansvar for å ta vare på det norske språket samstundes. Slik situasjonen no er, avheng det av at einskildpersonar ser på det som viktig.

– Vi som har delteke i nettverket, ønskjer å påverke dei som tek språkgjerdar på feltet. Frå forskarar som tek språkval i sitt daglege virke, til institutt som utarbeider emne og kurs, til dei som bestemmer insentiv for publisering. Det vi veit, er at eit andrespråk sjeldan er ein like god tenkjereiskap som eit førstespråk. På same tid er det ein myte at vi nordmenn er så flinke i engelsk. Akademisk språk, både norsk og engelsk, er noko som må lærast, og det må vere eit mål å bli betre i begge, seier ho.

Nettopp kurstilbod i akademisk engelsk for norske tilsette, er eitt av dei få konkrete tiltaka som er sette i verk ved institusjonane som følgje av den språkpolitiske offensiven dei siste åra. Førebels har altså den politiske uroa for norsk som fagspråk nesten berre resultert i tiltak for ytterlegare anglisering.

AV KJERSTIN GJENGEDAL

Parallellspråkbruk

- Det vil seie at fleire språk blir brukte side om side utan å fortrenge kvarandre. Ved norske universitet er det i praksis snakk om norsk og engelsk.
- Det er ei uttalt målsetjing i alle språkpolitiske dokument både frå staten og frå institusjonane sjølve.
- Konkrete tiltak og ressursar manglar, og det er difor uklårt korleis ein skal oppnå parallellspråkbruk i praksis.

Forskerforum tek i ein serie artiklar opp språksituasjonen i forskning og høgare utdanning. (Faksimile av nr. 8/2013)

Venter nettbølge

Storstilt nettundervisning – såkalt MOOC – vil påvirke utdanningen radikalt innen to–tre år, ifølge professor Arne Krokan.

SKJERMUMP: COURSERA

– Du kan sammenligne det som nå skjer, med da vi begynte å kjøre bil i stedet for å bruke hest og kjerre, sier Arne Krokan, professor i sosiologi ved NTNU. Krokan er den første norske foreleseren som tilbyr et universitetskurs som «Massive Open Online Course» (MOOC). Ledende universiteter som Harvard, UC Berkeley, Stanford og Princeton har det siste året lagt ut hundrevis av MOOCs, som følges av så mange som 10 millioner brukere verden over. «Studenttallet» vokser daglig, og Harvard skal ha innhentet 5 milliarder dollar til videre investeringer i MOOC.

MOOC er en form for fjernlæring hvor alle med internett kan melde seg på kurs med forelesninger, seminarer, kollokviegrupper, innlevering og bedømmelse av oppgaver. I tillegg til kursmaterieell som forelesningsvideoer, oppgaver og litteratur, byr MOOC på en interaktiv samhandlingsarena for lærere og studenter. Kursene er gratis, men det koster en mindre sum å få eksamensbevis fra vertsinstitusjonen. De fleste kursene har imidlertid ikke eksamen, men utsteder såkalte badges, som skal være i ferd med å aksepteres som kompetansebevis av næringslivet i USA.

Tror konkurransen blir hard

– Jeg tror at MOOC-kurs vil stå helt sentralt også i Norge innen to–tre år, sier Krokan. Han bruker termen *disruptiv teknologi*, en nyvinning som forstyrrer et eksisterende marked. Slike kurs kan tilpasse læringsopplegg individuelt på en helt annen måte enn dagens høyere utdanning.

– Hvis hver enkelt student får tilrettelagt læringsobjekter til sitt kunnskapsnivå, samtidig som man følger forelesninger med lærebokforfatteren ved Harvard, kan det bli vanskelig å tilby et levedyktig alternativ ved en norsk høyskole, sier Krokan.

Følgene MOOC måtte få i Norge, er temaet for et utvalg satt ned av Stoltenberg-regjeringen i sommer.

– Vi må vurdere studentstrøm, norsk politikk for utdanningsstøtte, infrastruktur og finansiering, arbeidslivets behov og institusjonenes reaksjoner, sier utvalgsleder Berit Kjeldstad, som også er prorektor for forskning ved NTNU. Utvalget skal legge fram to rapporter – den første før nyttår, den neste til sommeren – i form av en NOU om hvordan Norge skal forholde seg til utviklingen.

Pedagogiske superstjerner

– Vi har diskutert egenaktivisering av studentene, forelesere som mentorer, nye internasjonale fellesarenaer for generiske fag og merkevarebygging av professorer som pedagogiske superstjerner, sier Kjeldstad. Hun legger til at den norske akkrediteringsordningen for høyere utdanning vil komme under press fordi MOOC-bevisene ikke er kvalitetssikret ut fra standardene som norske institusjoner bruker.

Endre Olsvik Elvestad er studentmedlem i utvalget og sitter også i Nasjonalt råd for teknologisk utdanning i Universitets- og høyskolerådet. Han mener det er liten grunn til å frykte at norske studenter vil rømme campus hvis MOOC-ene blir utbredt:

– Jeg tror den typiske student mellom 18 og 25 år vil fortsette på campus, men samtidig følge bedre forelesninger og bruke dette aktivt videre sammen med lærerne lokalt.

UiO er i gang

Universitetet i Oslo (UiO) planlegger sitt første MOOC-tilbud innenfor selvstudievarianten av ex.phil. – det såkalte Flexphil. Kurset vil inneholde videoer av forelesninger og dialoger mel-

lom filosofer fra UiO, i tillegg til flervalgstester og faglige diskusjoner.

– Strykprosenten på selvstudievarianten er svært høy, og en MOOC kan bli et supplement som gjør at flere består eksamen, sier seniorrådgiver Bent Kure ved universitetets Senter for informasjonsteknologi. Ifølge Kure vurderer UiO å lansere MOOC-tilbud på områder der universitetet er unikt. Blant annet utvikler Dan Banik ved Senter for utvikling og miljø en MOOC om internasjonal utvikling i samarbeid med forskere ved Stanford University.

Dagens digitale læringssystemer som Fronter og It's learning, de såkalte LMS-ene (learning management system), er lite egnet til å gjennomføre MOOCs. BIBSYS har installert Canvas – en moderne læringsplattform – på en testserver. Denne brukte professor Arne Krokan til å legge ut landets første MOOC. Så langt er tjenesten gratis og tilgjengelig for alle.

– Vi registrerer veldig stor nysgjerrighet rundt det å lage MOOCs, men kunnskapsnivået er variabelt, sier BIBSYS-direktør Frode Arntsen.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

MOOC

- Massive Open Online Course
- åpent gratis studietilbud på internett
- tilbys via plattformer som Coursera, Edx, Udacity og Canvas
- MOOC er selvstudium med forelesningsvideo, litteratur og flervalgstester
- cMOOC er samhandlingsmodell med kommunikasjon mellom lærere og studenter, bedømmelse av oppgaver, etc.

Prøver ut open tilgang til bøker

Humaniora og samfunnsvitskap ligg etter når det gjeld open tilgang. Spesielt manglar gode publiseringsløysingar for monografiar.

– Prinsipielt er eg tilhengar av open tilgang, for eg vil gjerne ha flest mogleg lesarar. Men tanken på å berre publisere ei PDF-fil, på eit lite kjent forlag, har halde meg litt tilbake, seier professor i digital kultur Jill Walker Rettberg ved Universitetet i Bergen.

Rettberg har gjeve ut to bøker tidlegare. No har ho ei tredje i tankane, og denne gongen vil ho gjerne at boka skal vere tilgjengeleg for alle. Men få forlag tilbyr open publisering av monografiar.

– Forlaga legg mykje arbeid i ei bok, ikkje berre fagfellevurdering, men omfattande tekstarbeid, formgjeving, marknadsføring og anna. Det er ikkje gratis. Og for meg som forskar er det viktig at boka kjem ut på eit forlag som gjev god uttelling i form av publiseringspoeng, og som ser bra ut på CV-en min, seier ho.

Forlaga avventar

Internasjonalt vert det snakka om ei «monografi-krise», der akademiske bøker sel stadig dårlegare fordi hovudkundane, dei akademiske biblioteka, må bruke ein større del av budsjetta på dyre tidsskrift. Ulike modellar for open tilgang blir diskuterte for å bøte på dette.

Noregs forskingsråd har lenge hatt ei ordning med tilskot til vitskapleg publisering. Nyleg vart ordninga endra til også å gjelde publisering med open tilgang, inkludert monografiar. Men så langt har ingen søkt om støtte til bøker med open tilgang.

– For monografiar er det forlaga som må søke støtte, ikkje forskarane, og forlaga verkar å sitte på gjerdet, seier seniorrådgjevar Rune Rambæk Schjølberg i Forskingsrådet.

– Bokmarknaden er førebels mindre utsett for teknologiske endringar enn tidsskriftmarknaden. Vi har ikkje sett så stor etterspurnad etter e-bøker, medan artiklar meir og meir blir lesne elektronisk. Difor prioriterer vi å arbeide med finansieringsmodellar for tidsskriftartiklar med open tilgang. Eg trur humaniora og samfunnsvitskap i større grad enn før må vurdere forfattarbetaling, men innanfor desse faga kjem ein del forfattarar frå museum eller forvalting, ikkje frå universiteta. Vi må passe på å lage modellar som også sikrar desse forfattarane høve til å publisere.

Treng andre argument

I Storbritannia er eit såkalla megatidsskrift med open tilgang for humaniorafag på trappene, etter modell av det veletablerte PLoS 1 for naturvitskap. Initiativtakar og universitetslektor ved University of Lincoln, Martin Paul Eve, presenterte prosjektet på eit seminar om open tilgang i Bergen i september. Megatidsskriftet, som har fått namnet Open Library of Human-

FOTO: JAN KARE WILHELMSEN/UiB

– Det er få forlag som tilbyr å publisere monografiar med open tilgang, seier Jill Walker Rettberg.

ties (OLH), skal inkludere eit pilotprosjekt for monografipublisering. Til Forskerforum seier Eve at initiativet har fått blanda reaksjonar frå humanioraforskarar.

– I humaniora heng form og innhald mykje meir i hop enn innanfor naturvitskap. Ein ser på det ein skriv, som eit åndsverk, og mange har motførestillingar mot at det skal vere fritt fram for andre å bruke orda deira.

Han meiner at ein ikkje kan promotere open tilgang ved å peike på at forskinga kan føre til innovasjon og økonomisk vekst, eit mykje brukt argument for open tilgang til naturvitskapleg forskning.

– Mi erfaring er at ein heller må appellere til ein delekultur. Dei fleste humanioraforskarar tykkjer prinsipielt at openheit er ein god idé, så det gjeld berre å finne pragmatiske løysingar, seier han.

Testar ulike modellar

Han ser ingen grunn til at monografiar ikkje skal publisierast med open tilgang, når artiklar kan bli det.

– Royalty-satsane er uansett så låge at knapt nokon forskarar kan gje ut bøker med von om å tene pengar. Institusjonen betaler løna di, og dersom du publiserer boka di med open tilgang, vil du lettare finne ein plass i den store faglege samtalen, seier han.

Nokre få veletablerte forlag har så smått byrja å tilby løysingar for forfattarar som vil gje ut bøker med open tilgang, men prisen forfattaren må betale, kan vere stiv. Palgrave, som er eitt av forlaga Jill Walker Rettberg har sett på, krev mellom 11 000 og 17 000 britiske pund frå forfattaren. Ho vurderer å søke om støtte frå UiB sitt nyetablerte publiseringssfond.

– Fordelen med Palgrave er at dei er gjennomsiktige med omsyn til kva pengane går til. Eg vil jo ikkje betale mykje pengar berre for at forlaget skal auke profittmarginen. Men eg trur det er viktig å prøve ulike modellar, og er veldig spent på korleis dette vil utvikle seg, seier ho.

AV KJERSTIN GJENGEDAL

Open tilgang

- Fri tilgang til forskningslitteratur via internett, utan at ein må kjøpe dyre bøker eller tidsskriftabonnement.
- Naturvitskap og medisinske fag er komne lengst i å utvikle modellar for open publisering, men humaniora og samfunnsvitskap kjem no etter.
- Det finst ulike finansieringsformer, som forfattarbetaling, private donasjonar eller spleiselag mellom institusjonar.

Arkeologi:

Karrieremessig gravfelt

Få høyt utdannede har så dårlige arbeidsvilkår som arkeologene. Etter årevis med usikre kontrakter velger mange å forlate yrket.

Jens er på vei inn i yrket, men må jobbe som servitør for å dekke husleien. Erik har vært der en stund, men vet nok en gang ikke om han har jobb ved månedsskiftet. Ingrid er snart på vei ut. Hun har gått hele løpet – gravd i jorda, ledet prosjekter, tatt doktorgrad. Fortsatt er det ingen varig plass til henne i arkeologien. Som for så mange andre.

– Arbeidssituasjonen og vilkårene til feltarkeologene er blant de dårligste for høyt utdannet norsk arbeidskraft, sier fagpolitisk rådgiver i Forskerforbundet Jon Iddeng.

Heldig med halvårskontrakt

– Å være arkeolog er uforutsigbart både i form av korte kontrakter, opphold mellom dem og mange år uten fast jobb. Det gjør at lønna blir dårlig og pensjonsvilkårene slette. Dette er ikke bare negativt for de feltarkeologene det gjelder, men en trussel mot norsk kulturminnevern, sier Iddeng.

Han er blant dem som en tidlig høstmorgen tropper opp på et seminarrom i Forskningsparken i Tromsø. Arkeologer i Nord-Norge skal møte ledelsen ved Universitetet i Tromsø og universitetsmuseet Tromsø museum for å snakke om arbeidsforholdene til midlertidig ansatte arkeologer. Situasjonen har blitt aktualisert ved Norges arktiske universitet etter at to arkeologer nylig ble oppsagt. På et universitetsstyremøte i høst ble oppsigelsene opprettholdt. Det er bare toppen av isfjellet. Eksempler på arkeologer som lever i en utrygg arbeidshverdag, er svært mange.

– Nå jobber jeg på et prosjekt som utløper i slutten av måneden, forteller Erik Kjellman, en ung arkeolog som har møtt opp i Tromsø.

– Men egentlig er jeg ganske heldig. Jeg har hatt en seksmåneders kontrakt i Alta og Harstad. Tidligere år har det vært én kontrakt per utgravning. Har jeg hatt tre utgravninger på én

sommer, har jeg fått tre kontrakter. Og skulle jeg gjøre etterarbeid, måtte jeg få tre nye kontrakter, forteller han.

Verre enn man forestiller seg

Hans erfaring er typisk for bransjen, bekrefter Ingar M. Gundersen, som også har tatt turen til Tromsø. Han er leder i foreningen Midlertidig ansatte arkeologer (MAARK) i Forskerforbundet, som gjennom en årrekke har dokumentert arbeidsforholdene for norske feltarkeologer. I 2012 konkluderte arbeidslivsundersøkelsen for arkeologene med at svært mange arkeologer hopper av yrket etter år med midlertidige kontrakter. I den norske delen av Discovering the archaeologists of Europe ble 176 midlertidig ansatte feltarkeologer spurt om sine arbeidsforhold. Undersøkelsen viser at respondentene i gjennomsnitt hadde arbeid 37,5 uker i året. 60 prosent av respondentene gikk minst to måne-

FOTO: MIKAEL CERBING, TROMSØ MUSEUM

Feltarkeologer er blant de dårligst behandlede i norsk arbeidsliv, mener Forskerforbundet. Her fra utgravningsarbeid i Finnmark.

FOTO: AKSEL KJÆR VIDNES

Ingrid Sommerseth, Erik Kjellman og Jens Peder Magnussen er i tre ulike stadier av karrieren som arkeologer. Alle er usikre på fremtiden.

der i året ufrivillig arbeidsledig.

– Situasjonen er veldig mye verre enn det mange arbeidsgivere forestiller seg. Når vi presenterer de konkrete arbeidsvilkårene som våre medlemmer jobber under, og viser hvordan det påvirker lønn og pensjon, langsiktighet og manglende inkludering på arbeidsplassen, får de ofte en vekker, forteller Gundersen. Han jobber selv ved Kulturhistorisk museum i Oslo på en kontrakt som løper ut ved årsskiftet.

Finanskrisen rammer arkeologien

Bare ved Kulturhistorisk museum, som er den største aktøren innen arkeologi i Norge, var det 38 midlertidige årsverk av totalt 69 årsverk innenfor arkeologi i 2012. De 38 midlertidige årsverkene var fordelt på 412 separate kontrakter, ifølge en oversikt fra Forskerforbundet.

Konstituert museumsdirektør Karl Kallhovd opplyser at museet jobber med en utredning om situasjonen for de midlertidig ansatte arkeologene. Utredningen skal opp i styret innen utgangen av året. Han avviser imidlertid at det høye antallet kontrakter i forhold til antall årsverk er annet enn naturlig for bransjen.

– Du vil aldri komme i en situasjon hvor du kan få et sammenfall mellom årsverk og tilbud om faste stillinger. Om sommeren kan vi ha behov for 70 feltarkeologer samtidig. Men det vi har sett på, og som vi vil utrede, er hvor mange ledere man har behov for, og om det er mulig å skape flere helårsstillinger ut ifra det. Det er feltlederne som har etterarbeidet, og som også jobber i vinterhalvåret, sier Kallhovd.

Også ved Tromsø Museum opplever museumsdirektør Marit Anne Hauan sesongvariasjonene som problematisk. Mens skyene letter rundt fjellene utenfor, tegner hun et dystert

bilde for fremtiden til tilhørerne.

– Nå er det mindre satsing i landsdelen, og den ustabile økonomien skaper stans i byggebransjen. De siste ti årene har vi hatt en prosjektportefølje som har variert fra 3 til 25 prosjekter, fra 700 000 til noen og tjue millioner kroner i året.

– Mangler basisfinansiering

Her er også forvaltningsarkeologiens største knute: Enten høyhus skal bygges i Bjørvika eller kaia i Tromsø skal utvides, er det en lovpålagt oppgave å registrere spor fra fortiden. Utbyggerne er pålagt å betale for utgravningene, men ikke for forarbeidet, etterarbeidet, konserveringen

FOTO: AKSEL KJÆR VIDNES

– Situasjonen er veldig mye verre enn mange arbeidsgivere forestiller seg, sier Ingar M. Gundersen.

eller forskningen. Det må universitetsmuseene i de fleste tilfeller bekoste selv. Resultatet er ifølge Jon Iddeng i Forskerforbundet at museene som arbeidsgiver skyver problemene over på de ansatte.

– Men dette henger ikke bare på museene, sier han, og viser til at museene burde få bedre finansiering til arkivering og forskning på det staten pålegger dem å grave opp.

Det er også i museumsdirektør Marit Anne Hauans interesse, som forteller om høye kostnader ved å drive forvaltningsarkeologi.

– Museets rolle som forvalter på oppdrag fra Riksantikvaren er ikke dekket, og det skaper økonomiske forpliktelser som ikke dekkes av basisfinansieringen eller oppdragsfinansieringen, forteller hun.

En tilleggsutfordring, forteller Hauan, er at museet kun ansetter folk med doktorgrad i faste stillinger, og få arkeologer søker på doktorgradsutlysningene. For mange av de unge arkeologene i rommet er det ny informasjon. Hvordan får man vite om ledige doktorgradstipendiater, undrer noen. At man må ha doktorgrad for å jobbe som arkeolog, er nødvendig overkvalifisering, mener andre.

– Feltarkeologi i krise

Ingrid Sommerseth er en av dem som har alt som kreves, men likevel ikke kommer videre. Hun har både doktorgrad i arkeologi og en postdoktorperiode bak seg. Ved utgangen av desember blir hun nok en gang arbeidsledig.

– Jeg har holdt på siden 2001. Men så lenge arbeidsgiverne venter på penger fra departementene, har jeg ikke tro på at det skal skje noe, sier hun oppgitt.

– Bare i år har jeg hatt tre kontrakter. Jeg har vært prosjektleder for en utstilling, og jeg har jobbet i felt i høst. Jeg holder snart ikke ut mer, så nå ser jeg meg om etter en annen jobb.

Ingar M. Gundersen synes Sommerseths tilfelle er et grelt eksempel.

– At hun ønsker å slutte, illustrerer alvoret i situasjonen. At en så høykompetent fagperson ikke får jobb, viser bare hvilken krise vi er i, sier han.

I andre enden av karrierestigen står Jens Peder Magnussen, som nettopp er kommet ut i yrket. Til tross for en kneskadet tok den nyutdannede arkeologen seg feltjobb i sommer for å få erfaring og inntekt. Han er allerede blitt et klassisk eksempel på feltarkeologenes arbeidshverdag.

– Jeg fikk åtte ukers arbeid, med en uke pause. Det var ikke noe jobb innimellom. Og det var tre ulike prosjekter.

Han har pratert med flere som har jobbet i årevis på midlertidige kontrakter. Hvor lenge han selv holder ut, vet han ikke. Det gjør heller ikke Erik Kjellman, selv om han elsker jobben.

– Jeg vet ikke om jeg ser en fremtid. Ikke får jeg husløn, og jeg kan ikke se for meg at jeg kan få barn i denne situasjonen. Hadde jeg visst det jeg vet nå, vet jeg ikke om jeg ville gått inn i det.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

NORUT/INSTITUTTSEKTOR:

– Ikke til salgs

■ Forskningsinstituttet Norut Alta er ikke til salgs, selv om flere ansatte ønsker å bli fristilt fra det nordnorske forskningskonsernet. Bakgrunnen er en konflikt mellom ansatte i Alta og konsernledelsen i Tromsø etter at ledelsen fjernet flere millioner kroner i såkalte årlige basisbevilgninger fra Norut Alta, som sistnevnte tidligere bestemte over, ifølge NRK. Norut består av tre institutt som forsker innen teknologi og samfunn, og et innovasjonsselskap. Universitetet i Tromsø er majoritetseier.

UNDERVISNING:

Trond-Viggo blir foreleser

■ Komiker og lege Trond-Viggo Torgersen skal undervise kommende leger i det nye faget «pasientkommunikasjon» på Universitetet i Bergen. – Måten man er lege på, er viktig. Som lege må man lære å være profesjonell overfor et menneske i krise, for det er man ofte som pasient. En pasient er sårbar og vet ikke hva som kommer til å skje. Og legen har mye makt, men kan også være usikker, sier han til vg.no. Visedekan ved UiB Arne Tjølsen understreker at Torgersen ikke er hyret inn for å være morsom.

UNIVERSITETSMUSEET I BERGEN:

Stengt i fem år

■ De naturhistoriske samlingene ved Universitetsmuseet i Bergen skal holde stengt i fem år. Årsaken er bygging av ny aula, men grunnen til at perioden med stenging blir så lang, er at andre deler av museet også må pusses opp. Dette er det ennå ikke bevilget penger til over statsbudsjettet, noe som forlenger prosjektperioden, skriver På Høyden. Museet håper nå på penger i neste budsjett. De kulturhistoriske samlingene er i et annet bygg, som vil være åpent hele perioden.

FOTO: WIKIMEDIA

LANDBRUKSFORSKNING:

Resultater skal tas i bruk

■ Bioforsk har laget en rapport som foreslår tiltak for at forskningsresultater innen korndyrking raskere kan bli tatt i bruk og produksjonen økes, opplyser Statens landbruksforvaltning. Rapporten er bestilt av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Fondet for forskningsmidler over jordbruksavtalen. Neste skritt er å konkretisere aktiviteter som på en praktisk måte tar forskningsresultatene ut til bonden, ifølge direktør Ingvar Hage i Bioforsk Øst.

NOFIMA/INSTITUTTSEKTOR:

Ansatte må gå

■ Det er ikke mer enn to år siden Nofima kuttet 40 stillinger. Nå må nye gå. Som følge av mindre næringsrettet forskning har omsetningen gått ned, mens kostnadene har økt. – Det som skjer, er en nødvendig prosess og en tilpasning til det markedet vi opererer i, sier hovedtillitsvalgt for Forskerforbundet ved Nofima, Audun Iversen, til avisa i Tromsø. Instituttet, med rundt 410 ansatte, har hovedkontor i Tromsø og forskningsvirksomhet i Bergen, Stavanger, Sunndalsøra og Tromsø og på Averøy og Ås.

FOTO: FLICKR/CC

ÆRESPRIS:

Ballettprofessor hedret

■ Kulturrådets ærespris 2013 går til tidligere danser, ballettsjef og rektor ved Statens balletthøgskole Anne Borg. Hun er også Norges første professor i klassisk ballett, samt tidligere sjef for Carte Blanche. Borg «har vært et utrettelig lokomotiv i utviklingen av norsk dansekunst. Hennes entusiasme og pågangsmot har vært avgjørende i en tid før dansen fikk sin rettmessige plass og anerkjennelse i [...] norsk kulturliv», sier Kulturrådet i sin begrunnelse. Prisen er på 600 000 kroner.

NY REGJERING:

Haugstad tilbake

■ Tidligere forskningsdirektør ved Universitetet i Oslo og ekspedisjonssjef i Olje- og energidepartementet Bjørn Haugstad er ny statssekretær i Kunnskapsdepartementet for statsråd Torbjørn Røe Isaksen. I 2001–2005 var Haugstad statssekretær for Kristin Clemet. Han er sivilingeniør, med doktorgrad fra Oxford, og har vært forsker ved Sintef. I Kulturdepartementet er Thorhild Widvey ny statsråd med Aftenpostens kultur-, debatt- og forskningsredaktør Knut Olav Åmås som statssekretær. Alle er fra Høyre.

LIKESTILLING:

Blåblå regjering bekymrer

■ Kristin Ran Choi Hinna, lektor og Forskerforbundets hovedtillitsvalgte ved Høgskolen i Bergen, frykter at den nye regjeringen vil bremse eller reversere utviklingen mot et mer likestilt akademia. – Med en regjering som har signalisert at de ønsker å lempe på arbeidsmiljøloven, er jeg urolig for at ansatte med omsorgsoppgaver, som oftest kvinner, ikke gis gode nok arbeidsbetingelser som gjør dem i stand til å kombinere rollen som omsorgspersoner med arbeidslivet, sier hun til studentavisen Studvest.

DOKTORGRADSUTDANNING:

– Instituttene må involveres

■ – Det er et paradoks at de anvendte forskningsinstituttene, som er nærmest næringslivet og offentlig sektor, knapt er involvert i doktorgradsutdanningen. Dette må endres, skriver Inge Jan Henjesand i Abelia og Gunnar Jordfald i Forskningsinstituttene fellesarena i Aftenposten. De mener nærings-ph.d.-ordningen må styrkes, og at offentlig sektor må få en tilsvarende ordning. Sammen med bedre økonomiske virkemidler for forskning og innovasjon vil det gjøre at innovasjonstakten i Norge styrkes, mener de.

FORSKNINGSPRODUKSJON:

– NTNU på publiseringstoppen

■ Ingen universitet sanker publiseringspoeng som NTNU, skriver Universitetsavisa. Ifølge en rapport fra NTNUs bibliometriutvalg står universitetet for en femtedel av poengproduksjonen i universitets- og høyskolesektoren. Ingen andre universitet har hatt slik økning i publiseringen siden tellekantsystemet ble innført i 2006. Men ifølge rapporten sliter NTNU med å nå målene innen den mest prestisjetunge publiseringen, på nivå 2, og blir her slått av universitetene i Oslo og Bergen.

NYTT FAG:

Norsk i Murmansk

■ Mangel på kvalifiserte norsklærere og undervisning på norsk gjør at UiT Norges arktiske universitet starter faget «Norsk for utenlandske i Murmansk» sammen med Murmansk State Humanities University. – Avgangseksamenen skal gi studentene kvalifikasjoner til å undervise i norsk i Russland eller ta høyere utdanning i Norge, sier prosjektleder ved UiT Natalia Kononova til uit.no. De to institusjonene har fra før et samarbeid om student- og lærerutveksling, samt en bachelorgrad i nordområdestudier.

ANVENDT FORSKNING:

– UiO trenger teknologifakultet

■ – Vi trenger et nytt tyngdepunkt for teknologisk forskning og utdanning i tillegg til NTNU, skriver professor emeritus ved Universitetet i Oslo Knut Bjørlykke i Dagens Næringsliv. Han foreslår å opprette et teknologifakultet ved UiO, som bedre kan legge til rette for anvendt, teknologisk forskning. – Det er stor mangel på realister og teknologer i Norge. Likevel har Norges største universitet ikke noe teknologisk fakultet som kan gi en bred, yrkesrettet teknologisk utdanning, påpeker han.

HUM-SAM:

Utreder ny tidsskriftfinansiering

■ De norskspråklige vitenskapelige tidsskriftene i humaniora og samfunnsvitenskap har kommet kort når det gjelder åpen tilgang til elektroniske utgaver. NIFU undersøker derfor muligheten for en ny finansieringsmodell som også gir åpen tilgang. NIFU-forsker Gunnar Sivertsen mener modellen bør baseres på direkte finansiering fra myndigheter og forskningsinstitusjoner, sistnevnte ut fra omfanget av egen publisering. Potensialet for økt bruk er stort dersom åpen tilgang bedres, ifølge Sivertsen. Les mer om åpen tilgang på side 13.

TOPPFORSKNING:

Tre forskere får EU-stipend

■ Tre norske universitetsforskere er tildelt European Research Councils Advanced Grants for 2013. De tre er Bruce Kapferer, Universitetet i Bergen, Ragnar Winther, Universitetet i Oslo og Edvard Moser, NTNU. Sosialantropolog Kapferer skal studere egalitære strukturer, prosesser og verdier i samfunnet. Matematiker Winther skal utvikle et nytt abstrakt redskap for datasimuleringer, og hjerneforsker Moser skal i prosjektet «Cortical maps for space» undersøke mekanismene bak hjernens stedskoding.

En uke på dags- ordenen

En høstfredag lanseres tiårets viktigste forskningsrapport.
Dette er historien om sju dager i rapportens liv.

AV SIRI LINDSTAD

– Forskningsresultatene må formateres på en måte som gjør at andre enn forskere kan forstå og dermed bruke dem, sier Asun St. Clair.
(Foto: Erik Norrud)

Hvor mye oppmerksomhet kan en forskningsrapport egentlig håpe på?

Ett mulig barometer er nettsamfunnet Twitter. Du er kanskje ikke selv aktiv der. Fortsett likevel å lese.

Du trenger ikke vite mer enn at meldinger på Twitter

– såkalte tvitringer – ofte inneholder en såkalt emneknagg for å vise hva meldingen handler om, markert med en #.

Her skal vi vie emneknaggen #klimapanel all omtanke. Den ble brukt av blant andre Miljødirektoratet og Cicero Senter for Klimaforskning da den femte hovedrapporten fra FNs klimapanel ble lansert 27. september 2013.

Ved å bruke en slik emneknagg er det lettere for dem som tvitrer, å holde tråden, lete fram tidligere meldinger, og se hva som gjelder akkurat nå i debattene. Og tvitres det flittig om et tema, ja, da er det en snakkis blant både mediefolk, politikere og andre som vet å bruke Twitter til å fremme saker de mener er viktige.

FN-rapporten ble lansert på en fredag. Men allerede tirsdagen før dro Cicero i gang.

Da sendte Monica Bjermeland, kommunikasjonsrådgiver i Cicero, ut den første tvitringen i denne omgangen med emneknaggen #klimapanel. Meldingen hennes var en forsmak på den oppmerksomheten som skulle bli rapporten til del:

DAG TO

Det har tatt mer enn 830 forskere og eksperter svært lang tid å lage denne forskningsrapporten – 25 år, på sett og vis. FNs klimapanel ble etablert i 1988 og har siden hatt regien på fem slike rapporter.

Om du selv nylig har publisert din egen forskningsrapport, kjennes den kanskje litt stusslig ut sammenlignet med klimareporten. Den har neppe en egen emneknagg på Twitter.

Likevel er det noen mekanismer her, noen berøringspunkter mellom forskning og politikk, mellom deskriptiv kunnskap og normative valg, som angår også deg og ditt liv, enten du nå forsker selv eller bare lever i et demokrati som du ønsker skal være kunnskapsbasert.

Spørsmålet er bare hvordan vi skal få det til.

Onsdag kommer og går. Denne dagen tvitres det ut sju meldinger med emneknaggen #klimapanel:

DAG TRE

Det har allerede blitt torsdag. I Stockholm har utsendinger fra hele verden vært samlet i flere dager for å bli enige om de siste detaljene i denne første delen av den femte hovedrapporten før den skal legges fram fredag. Det tvitres stadig ivrigere. Cicero, Miljødirektoratet og noen enkeltpersoner minner sine følgesvenner på Twitter om at lanseringsdagen for rapporten nærmer seg. I Miljødirektoratet i Oslo forberedes en pressekonferanse som skal gå parallelt med at rapporten presenteres i Stockholm. Det produseres skilt til talerstolen med emneknaggen #klimapanel.

Det sitter to forskere og teller disse #klimapanel-meldingene etter hvert som de blir tvitret ut i verden. De er kollegaer av Bjermeland i Cicero.

Ascuncion St. Clair er forskningsleder og Erlend Hermansen er forsker på et prosjekt som skal studere hvordan kunnskapen i FN-rapporten er utformet, hvordan denne kunnskapen kan kommuniseres bedre ut, og hvordan den kan gjøres enda mer anvendelig. (Se faktaboks.) Å følge med på #klimapanel-knaggens liv på Twitter og i andre medier er en liten, men viktig del av prosjektet.

– Det er vanlig å høre forskere klage over at forskningen deres ikke blir hørt og lest. Alle ønsker en kunnskapsbasert politikkutforming. Men vi forskere kan ikke forutsette at beslutningstakerne kommer til å lese sammendraget av en forskningsrapport, og i alle fall ikke våre vitenskapelige artikler. Det kommer bare ikke til å skje. Forskningen må snakke til politikernes behov, ellers vil den bli lite brukt, sier St. Clair.

Løsningen mener de ofte er at forskerne må ha bedre kontakt med beslutningstakerne – hele veien. God kommunikasjon av forskningsresultater er viktig, men ikke nok.

– Vi må begynne å samle og systematisere erfaring fra bruk av forskning i politikkutforming på en måte som vi ikke har gjort til nå. Deretter må vi bli mer bevisste når vi utformer forskningsprosjekter. Hva er målet med dette prosjektet? Skal forskningen brukes? Hvem skal bruke dette, og hvordan? sier Hermansen.

FOTO: PRIVAT

– Det er ikke slik at vi forskere er kunnskapsprodusentene, mens politikutformerne bare er brukere, sier Erlend Hermansen.

FOTO: PRIVAT

– Framforsket kunnskap er viktig fordi det gjør oss i stand til å kunne vise til noe utover det vi selv kjenner på, sier Rebekka Borsch fra Venstre.

FOTO: SV/MRWANG

– Det holder ikke at jeg synes klimareporten er viktig, om ikke velgerne også synes det, sier Anne Kolstad fra SV.

En omsvermet forsker. Gunnar Myhre fra Cicero Senter for klimaforskning intervjues under lanseringen av FN-rapporten. (Foto: Kjersti Dørumsgard Moxness)

Ja, man skal fokusere mer på mottakerne av forskningen. Men nei, det betyr ikke at all forskning skal bli oppdragsforskning, understreker St. Clair og Hermansen.

– Men denne ideen om at «fri tenkning» er det eneste som gjelder, og at alt annet blir oppdragsforskning, er veldig gammeldags. Spesielt den naturvitenskapelige forskningen, slik den blir brukt for eksempel innen klimaforskningen, må slutte å tenke slik, sier St. Clair. Hennes fag er filosofi og sosiologi.

– Forskere tenker ofte at det er de som kommer opp med kunnskapen, mens de som utformer politikken, bare skal bruke den. Det er et premiss som impliserer at politikerne og byråkratene selv ikke har noen kunnskaper å komme med. Det er feil. Kunnskapsoverføring er som å kjøre Trollstigen. Det går fram og tilbake mellom aktørene. Politikktutformerne har for eksempel svært mye forvaltningsmessig kunnskap og vet hvilke avveininger som hele tiden må gjøres. Dessuten er veldig mange andre aktører og kunnskaper involvert i beslutningsprosessene, sier Hermansen, som er sosiolog med vitenskap og samfunn som fagfelt.

De trekker fram økonomenes og sosiologenes rolle i byggingen av Velferds-Norge som et eksempel på fruktbart samspill mellom forskning og politikk.

– Tenk bare på Ragnar Frisch. Når man kan være toneangivende for utformingen av politikken i Norge samtidig som man får Nobelprisen i økonomi, viser det at du fint kan kombinere politikktutforming og vitenskapelig arbeid, sier Hermansen.

Snorre Kverndokk er seniorforsker ved nett-opp Frisch-senteret og har bidratt til de siste

hovedrapportene fra FNs klimapanel.

– Det er klart at også samfunnsøkonomer kan slite med å få gjennomslag. Men det betyr ikke nødvendigvis at politikerne ikke kjenner til forskningsresultatene. De har bare andre prioriteringer og velger av og til å vektlegge det som gir kortsiktig gevinst, sier Snorre Kverndokk.

Takket være mange økonomer i departementene føler han likevel at de stort sett når fram.

– Statens pensjonsfond er et eksempel på at vi har lyktes i å formidle forskningen vår. Fondet er jo en stor suksess og et skoleeksempel på anvendelse av norsk og internasjonal forskning fra 1970-tallet på hvordan man skal forvalte ikke-fornybare ressurser.

Men han er opptatt av å skille mellom utredningsprosjekter og langsiktig forskning.

– Forskning skal ikke ende opp som en virksomhet basert på hva som er viktig for politikerne akkurat her og nå. Det fører oss neppe veldig langt framover.

DAG FIRE

Klimapanelets rapport forteller blant annet hvordan vannets kretsløp har endret seg som følge av klimaendringene. Havet blir varmere og når stadig høyere opp på land.

– En ting er å si at vi er 95 prosent sikre på at klimaendringene er menneskeskapt, slik denne rapporten gjør. En mer effektiv måte å kommunisere på er kanskje slik den danske politiker Connie Hedegaard gjorde. Hun tvitret: «Om legen din sier det er 95 prosent sikkert at du har en alvorlig sykdom, hva tenker

du da?» sier St. Clair.

At jorda har blitt «2 grader varmere», sier ikke så mye til andre enn naturvitere, påpeker hun. Det gjør derimot utsagn som: «Fredrikstad ligger snart under vann.»

– Hvordan du presenterer budskapet, er med andre ord ekstremt viktig for folks – inkludert politikernes – forståelse av det.

Fredag er #klimapanel en av de heteste emneknaggene på Twitter, med 132 tвитringer.

806 personer følger Miljødirektoratets strømming på deres nettsider av pressekonferansen der rapporten legges fram. 126 personer er inne og leser direktoratets nyhetsmelding.

Sammenlignet med hva som blir de aller, aller fleste andre forskningsrapporter til del, er det en overveldende interesse for #klimapanel. Så er den da også bestilt av politikerne selv. Å delta på lanseringen av den blir noe av det siste Bård Vegar Solhjell gjør som miljøvernminister. Men så er det en ny minister, en ny regjering og et nytt storting som skal gjøre kunnskapen om til handling.

DAG FEM

Rebekka Borsch er seniorrådgiver i klimaavdelingen i Miljødirektoratet, men denne fredagen tvittrer hun som Venstre-politiker. Hun sitter i partiets sentralstyre og var førstekandidat til

Stortinget for Buskerud ved årets stortingsvalg.

– Som politiker er det lett å gå ned i en skyttergrav og påstå noe bare fordi det er noe man har ment lenge. Men sannheten endres hele tiden, og da er det viktig å prøve å henge med, sier Borsch.

Hun er ofte i media med utspill i debatter. Likevel har hun aldri opplevd at en forsker har tatt kontakt med henne for å gjøre henne oppmerksom på forskningsresultater som kunne vært nyttige å vise til i slike debatter.

– Jeg prøver å lese meg opp på ulike emner, men det er begrenset hva jeg rekker å lete fram og lese. Jeg er imidlertid en av dem som kan bidra til å spre kunnskap fra forskning, eller til og med ta den i bruk. Det må jo være nyttig for forskerne?

Det har blitt lørdag. På Twitter tvitres det tre #klimapanel-meldinger:

DAG SEKS

Kunnskap er imidlertid så mangt.

– En av de mest misbrukte vendingene i norsk politikk er halvsetningen «Forskning viser at ...». Det er en kjensgjerning at du kan finne fram til hva det enn måtte være av forskning som kan underbygge ditt argument, om du bare leter, sier Borsch.

Anne Kolstad er fylkesleder for SV i Nord-Trøndelag, og også hun var stortingskandidat ved årets valg. Hun sitter i SVs miljøpolitiske utvalg og tvitrer mye om miljøpolitikk. Fredagen lastet hun ned og leste sammendraget, men selve rapporten regner hun med er for utilgjengelig.

– Vanlige folk har ikke så mye kunnskap om hva et forskningsresultat er verdt. Få klarer å skille mellom god og dårlig forskning. I rovdyrdebatten, for eksempel, ser man hvor lett det er for mange å avfeie argumenter basert på forskning med at det er «skrivebordsarbeid», utført av forskere man påstår ikke har vært utenfor kontoret. Eller man beskylder dem for å være partiske.

Under valgkampen, i en lokal debatt om laksenæringen, opplevde Kolstad imidlertid en forsker som kom og tok seg tid til å forklare hvilke metoder hun hadde brukt for å komme fram til det hun kunne fortelle om tilstanden for villaksen.

– Dermed fikk vi en helt annen debatt enn om vi bare skulle ha diskutert laksenæringen slik vi pleier. Da kommer nemlig ofte villaksen dårlig ut.

Noen ganger brukes manglende forskning som et argument for å legitimere en viss politikk, forteller Kolstad.

– I en debatt om bruk av blyhagl under jakt ble det vist til forskning som viser at blyhagl ikke er bra i nærheten av våtmark. Dermed argumenterte blyhaglforkjemperne for at det ikke finnes undersøkelser som viser at bruk av blyhagl andre steder er farlig, og at det derfor burde kunne tillates for eksempel på høyfjellet.

DAG SJU

Alt i alt ble det i løpet av de sju dagene sendt ut 151 meldinger med emneknaggen #klimapanel. På selve lanseringsdagen, fredagen, var

#klimapanel inne på Twitters liste over «trending topics» i ni timer. Til sammenligning var emner som Lillestrøm sportsklubb og Moldes fotballag på samme liste samme dag i hele 16 timer.

Mandag 30. september var det bare én melding på Twitter med emneknaggen #klimapanel. Den var det Cicero selv som sendte ut:

Så ble det stille resten av uka.

P.S. Både rapporten og sammendraget kan lastes ned fra www.ipcc.ch

Cicero-prosjektet

- Prosjektet heter The IPCC AR5 In Europe
- Analyserer og tydeliggjør mekanismene som bidrar til at viktige forskningsfunn blir tatt i bruk eller ikke av beslutningstakere i en rekke europeiske land.
- Bruker lanseringen av FNs klimapanelers femte hovedrapport som case.
- Finansiert av EU og Norges forskningsråd.

Har du som forsker noen gang skrevet en kronikk?

MARIE LOUISE SEEBERG

forsker, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)

– Ja, jeg skrev en kronikk i Aftenposten sammen med to kollegaer en gang. Vi mente at vår forskning hadde noe å tilføre debatten om barn i asylmottak, men ble kontant avfeid i et svar fra statssekretæren i Justisdepartementet. Siden skjedde det ikke noe mer.

ANETT BEATRIX FAUSE OSNES

førsteamanuensis, Juridisk fakultet, Universitetet i Tromsø

– Nei, det har jeg ikke gjort – ennå. Men jeg vet at forskningen min om bruk av hemmelige opptak i straffesaker ble etterspurt av Justisdepartementet i forbindelse med den lovendringen som kom på dette feltet nylig.

JON MAGNUSEN

professor, Institutt for samfunnsmedisin, NTNU

– Ja, jeg skrev en i Dagens næringsliv. Avisen ba meg om å skrive en kronikk ettersom de hadde en debatt gående med blant andre helseminister Støre om ulike modeller for finansieringen av sykehusene. Jeg skriver gjerne i media om jeg har noe å formidle.

EUROPA

Dødens dal for innovasjon

■ Europa trenger en kraftig oppvåkning, konkluderte flere fremstående personer under det femte europeiske toppmøtet for innovasjon, ifølge University World News. – På det globale innovasjonskartet er EU fortsatt nærmere dødens dal enn Silicon Valley, uttalte tidligere statsminister i Polen og nåværende president i EU-parlamentet Jerzy Buzek. Møtet endte i en erklæring rettet mot EU-politikere, for å promotere innovasjon.

KENYA

Universitet til flyktninger

■ Som Forskerforum har rapportert tidligere, skal flyktninger i Dabaab flyktingleir, kjent som verdens største, få tilbud om høyere utdanning. Nå begynner prosjektet «Borderless Higher Education for Refugees» å ta form, melder The New York Times. Avisen skriver at pilotprogrammet skal tilby 400 studenter i Dabaab mulighet til en universitetsgrad i løpet av de neste fem årene. Ifølge FN har mindre enn én prosent av flyktninger verden over mulighet til å ta høyere utdanning.

KINA

Professor arrestert

■ Kinesiske myndigheter skal ha arrestert en professor ved et japansk universitet, skriver The New York Times. Rapportene om den påståtte arrestasjonen kommer samtidig som forholdet mellom de to landene er på et lavpunkt, og skaper frykt blant kinesiske og japanske forskere som bor og arbeider i hverandres land. Kinesiske myndigheter har gitt signaler om, men ikke bekreftet, at de har arrestert forskeren Zhu Jianrong, som er ekspert på kinesisk-japanske forhold.

SVERIGE

Psyk av midlertidighet

■ Midlertidige ansettelser øker risikoen for psykiske plager. Slik konkluderer Anna-Karin Waenerlund i sin nylig avlagte doktorgradsavhandling ved Umeå universitet. Hennes forskning viser at en høyere andel midlertidig ansatte kvinner og menn opplever psykiske problemer og vurderer sin allmenne helsestilstand lavere enn fast ansatte. Opplevelsen av risiko for å miste jobben og ikke ha økonomisk trygghet presenteres som to mulige hovedforklaringer.

FOTO: ISTOCK

HELLAS

Universiteter risikerer kollaps

■ Universitetene i Athen, Thessaloniki, Patras, Ioannina og Kreta har varslet myndighetene om at de ikke lenger kan opprettholde driften. Advarselen kommer etter at EU, Det internasjonale pengefondet og Den europeiske sentralbanken har krevd nedskjæringer. Kuttene, som i hovedsak rammer administrativt ansatte, hvorav opptil 40 prosent blir oppsagt, har ført til at universitetene nå truer med å stenge dørene, skriver The Guardian.

FOTO: FLICKR/EE

STORBRITANNIA

Mindre krevende studier

■ Britiske studenter har en mindre krevende studiehverdag enn studenter i andre europeiske land, skriver The Telegraph. Den gjennomsnittlige arbeidsmengden for britiske studenter skal være rundt 25 prosent lavere enn anbefalt av Higher Education Policy Institute. Organisasjonens direktør Bahram Kehradnia viser til at gjennomsnittstudenten i Storbritannia kun har 14 timer «kontakttid» med forelesere og totalt bruker 30 timer i uken på studier inkludert egen studietid. Han advarer også mot store forskjeller mellom universiteter.

VERDEN

Samarbeid om forskning

■ Fire av verdens største grupperinger av forskningsuniversiteter har avgitt en felles uttalelse som et skritt mot å etablere et internasjonalt nettverk av de fire organisasjonene. De fire består av samlinger av forskningsuniversiteter fra henholdsvis USA, Europa, Kina og Australia som ønsker å forene krefter for å håndtere utfordringer som forskningsuniversiteter møter verden over. Det videre arbeidet til grupperingene tar sikte på å opprette et felles formelt nettverk, skriver University World News.

DANMARK

Debatt om imamutdannelse

■ Om imamer skal kunne utdannes ved universiteter i Danmark, er en pågående debatt i danske medier. Debatten oppsto etter at domprost i København, Anders Gadegaard, oppfordret myndighetene til å innføre en statlig dansk imamutdanning. Formålet skal være å bedre integrasjonen og bøte på den mangelfulle innsikten imamer fra andre land kan ha i det danske samfunnslivet. Forslaget støttes av Muslimernes Fællesråd og Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet.

FOTO: ISTOCK

SVERIGE

Attraktive toppuniversiteter

■ Anerkjente Lunds universitet, Kungliga tekniska högskolan (KTH) i Stockholm og Chalmers tekniska högskola i Göteborg topper listen over de mest attraktive lærestedene i Sverige, iallfall om man måler etter antall betalende utenlandske studenter. Etter at Sverige innførte høye studieavgifter for studenter som kommer fra land utenfor EU, har antallet utenlandsstudenter i Sverige sunket kraftig. Ved Lund er det nå 585 betalende studenter, ved KTH 471 og ved Chalmers 444. Totalt er det tatt opp 3900 betalende utenlandsstudenter i Sverige.

ISRAEL

Utdanning i forfall

■ Det høyere utdannings-systemet i Israel har gradvis forfalt de siste tiårene, konkluderer en rapport fra Taub Center for Social Policy Studies. Studien viser til at veksten i vitenskapelig ansatte ikke holder tritt med studentveksten. Mens Israels befolkning har vokst med 133 prosent siden 1973 og antall studenter har vokst med 428 prosent, har antallet ansatte i førstestillinger kun vokst med 40 prosent. Antall studenter per professor har økt fra 12,6 til 26,1. Samtidig har hjerneflukten fra Israel til USA aldri vært større, skriver The Jerusalem Post.

FOTO: ISTOCK

RUSSLAND

Korrupt utdannings-system

■ Hele 72 prosent av russerne mener at det russiske utdannings-systemet er korrupt. Det viser en undersøkelse publisert i det siste årsbarometeret fra Transparency International (TI), skriver danske Forskerforum. TI konkluderer med at Russland har verdens mest korrupte utdannings-system blant verdens store økonomier, målt etter befolkningens opplevelse. Russland blir etterfulgt av India (61 prosent), Japan (53 prosent), Indonesia (49 prosent) og Mexico (43 prosent). Ifølge Forskerforum tjener russiske universitetslærere lite, og biinntekter gjennom bestikkelser har tradisjonelt vært utbredt.

IRLAND

Millioner til arbeidskonflikter

■ Universitetene i Irland har siden 2006 brukt i gjennomsnitt 2,7 millioner euro, tilsvarende 22 millioner kroner, i året på advokatutgifter. Ved enkelte universiteter har så mye som to tredjedeler av advokatkostnadene gått til rettstviser med ansatte, skriver Irish Examiner. Totalt har landets syv universiteter brukt over 150 millioner kroner på juridisk bistand. Utgiftene settes i sammenheng med hardere tider for universitetene, noe som fører til flere oppsigelser og påfølgende søksmål.

ILL: ISTOCK

VERDEN

Muslimsk akademisk fellesskap

■ Akademikere fra 200 universiteter i de muslimske delene av verden møttes i høst i Islamabad (bildet) for å inngå et tettere samarbeid. De muslimske universitetene ble enige om å samarbeide om en felles ordning for stipender og skal jobbe for felles forsknings- og utviklingsprogrammer. Det ble også vedtatt et mobilitetsprogram som skal tilrettelegge for reiser og interaksjon mellom forskere og etablere tverrfaglige sentre for fremragende forskning.

FOTO: FLICKR/CC

NIGERIA

Studenter drept

■ Et angrep på en landbrukshøyskole i det nordøstlige Nigeria har resultert i flere titalls døde studenter. Ifølge nyhetsbyrået Associated Press er islamistiske ekstremister mistenkt for å stå bak angrepet. Studentene skal ha blitt skutt mens de sov på sovesalene, og klasserom skal ha blitt satt fyr på, ifølge ansatte ved høyskolen. Bare to uker tidligere lovet myndighetene å beskytte skoler og høyskoler i den voldsrammede provinsen. Ifølge høyskolen var det ingen styrker på plass da angrepet skjedde.

DEI FLESTE AV OSS SER BERRE OVERFLATA. NOKRE FÅ VEL Å GÅ HEILT TIL BOTNS.

KORALLREVEN

PÅL BUHL-MORTENSEN I SAMTALE MED PER ANDERS TODAL

– Det er vel eit slikt djupintervju, dette, seier han og gliser. Han er glad i ordspel.

Båten gyngar sakte. Det er ikkje lett å spå kor folk hamnar på livets hav. Første gongen eg møtte Pål Buhl-Mortensen¹, var han ein hippieliknande figur som gjorde opptak av det skrale rockebandet mitt på folkehøgskulen. 25 år etter møter eg ein merittert marinbiolog om bord på «G.O. Sars»², flaggskipet til Havforskningsinstituttet. Vi duvar ute på Eggakanten, 100 kilometer vest for Ålesund.

Buhl-Mortensen har framleis langt hår og sans for det absurde³, men er svært seriøs i arbeidet sitt. Vi er på eitt av mange forskingstokt i Mareano-programmet, den største undersøkinga av havbotnen utanfor Noreg nokon gong, og Buhl-Mortensen er toktleiar som så mange gonger før.

– Mareano er heilt spesielt, også i internasjonal målestokk. Ingen land har gjennomført ei så grundig kartlegging av havbotnen sin før, seier Buhl-Mortensen.

– Vi har visst så lite om desse områda. Det er augeopnande å sjå kor rikt og variert liv det er på botnen. Og som venta har vi funne ei rekkje nye artar.

Det hemmelege Noreg blir avslørt bit for bit av Mareano, frå Barentshavet til Mørebankane: botnlandskapet med fjell, steinrøyser og kløfter. Havstraumar, temperatur, saltinnhald, geologi og dyreliv blir målt og registrert. Forskarane jobbar skift dag og natt på toktet. Botnen blir filma med ein avansert kamerarigg, levande liv blir henta opp med forsøksstrål, og mudderprøvar kjem opp med grabb. I videorommet registrerer forskarane det bisarre dyrelivet på botnen: medusahovud, spankulerande kråkeballar, havmus og sjøanemonar. Men det er når vi ser korallar, at Buhl-Mortensen blir mest ivrig bak spakane som styrer kameraet fleire hundre meter under oss.

Eit slumpetreff i 1992 sette han på kursen til å bli ein av Noregs fremste korallekspertar. Som biologistudent ved Universitetet i Bergen skreiv han hovudoppgåve om stortare på Finnmarkskysten. Han ville halde fram med å forske på planteliv i sjøen, men fekk ikkje finansiering. Så kom

1 Pål Buhl-Mortensen er fødd i 1964, og kjem frå Arendal. Han er seniorforskar ved Havforskningsinstituttet, der han har arbeidd sidan 1997. Buhl-Mortensen har hovudfag frå Institutt for fiskeri- og marinbiologi ved UIB, og skreiv doktoravhandling om Lophelia-rev i norske farvatn.

2 Skipet er oppkalla etter Georg Ossian Sars, den største norske marinbiologen på 1800-talet og grunnleggjaren av moderne fiskeriforskning i Noreg. Sars kartla mellom anna vandringsmønsteret til skrei og sild i norske farvatn.

3 «Han var ikke redd for å vise sine små særegenheter, akkurat, det var mer som om han dyrket dem», heiter det om Buhl-Mortensen i Karl Ove Knausgård-romanen Min kamp 5. Dei to spelte i bandet Kafkatrakterne i studietida i Bergen.

ein telefon som endra retninga på karrieren og livet.

– Statoil hadde funne ein del korallstrukturar ved Sularevet da dei kartla traseen for gassrørleidningen frå Haltenbanken til Tjeldbergodden. Så kontakta dei Universitetet i Bergen for å få hjelp til ei undersøking av desse korallane.

Buhl-Mortensen fekk oppdraget, som berre skulle vare nokre månader. Men omfanget vaks, for Sularevet viste seg å vere ein koloss. Det er 13 kilometer langt – det største kjende kaldtvasskorallrevet i verda inntil Røstrevet vart oppdaga nokre år etter. For Buhl-Mortensen førte arbeidet til ein doktorgrad i 2000 om Sularevet og Lophelia pertusa, korallarten som har bygd opp dette revet gjennom 8000 år.

– Eg feira disputasen med å ta med komiteen, sensor og familien min ut på eit forskingsfarty med kamerarigg på botnen. Så spretta vi champagnen og såg på Lophelia-korallar på storskjerm. Det var ein fin fest.

Sidan da har Buhl-Mortensen levd av og med korallar. Ved Havforskningsinstituttet studerte han effekten av trålfiske på korallrev, og han drog til Canada og studerte korallar utanfor Nova Scotia og Newfoundland. Som ein av svært få har han òg sett rev utanfor Norskekysten på kloss hald.

– To gonger fekk eg bli med tyske forskarar ned i ubåt. Vi gjekk til 200 meters djup i Stjærnsundet. Ubåten har ein glaskuppel der du kan stikke hovudet ut og sjå 180 gradar kring deg. Når du parkerer på botnen, kan du høyre korallgrus gjennom skroget. Alt kjem veldig nært. Det er ei mystisk, magisk stemning der nede.

Dei fleste av oss tenkjer vel på korallrev som noko ein finn i tropiske farvatn, men dei finst i tusental også i nord. Det finst tilmed rev langt inne i norske fjordarmar.

– At det finst korallar i Noreg, har vore kjent veldig lenge. Fiskarar har fått dei på line og i garn i alle år. Og biskop Gunnerus⁴ i Trondheim sende prøver av Lophelia-korallar frå Trondheimsfjorden til Carl von Linné på 1700-talet. Linné klassifiserte dei som Zoophyta, «blomsterdyr», seier Buhl-Mortensen.

Fordi dei norske reva ligg så djupt, tok det over 200 år før omfanget deira byrja å bli kjent. Og det var dei nye reiskapane til oljeselskapa som førte til gjennombrøtet. Avanserte ekkolodd og ubåtar med kamera avslørte levande skattar på havbotnen tidleg på 1990-talet. Ein periode samarbeidde Buhl-Mortensen med Martin Hovland, maringeolog i Statoil, om undersøkingane.

– Det er litt paradoksalt at oljeselskapa har vore så viktige for korallforskning i Noreg?

– Om ein skal vere kritisk, kan ein seie at korallreva har vore eit

4 Biskop Johan Ernst Gunnerus (1718–1773) var ein naturvitskapleg pioner i Noreg, og dreiv sjølv med havforskning. I 1760 var han med på å stifte Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim.

miljøalibi for Statoil. Korallane har det ein kallar flaggskipverdi for sel-skapet, slik blåkvalen har flaggskipverdi for Greenpeace.

Det er til no ingen dokumenterte skadar på norske korallrev frå oljevevksenda. Men Buhl-Mortensen er ikkje overtydd om at oljeboring er harmlaust for reva.

– Oljeindustrien hevdar at effekten av boreslam på korallar er lik null. Men vi har ingen langtidsstudiar av slik påverknad, og effekten av oljeutslepp og kjemiske stoff er enda mindre studert.

Men medan eventuelle skadar frå oljevevksenda er usikre, er øydelegginga frå fiskeria uomtvisteleg. Ei rekkje rev i norske farvatn er skadde eller øydelagde av tråling. Og det er ikkje berre snakk om uhell: Somme trålfiskarar har medvite prøvd å knuse reva med *giret*, «understellet» til trålen, for å reinske botnen for hindringar.

– Eg har sett mange knuste rev, som aldri vil kome attende. Det er ikkje noko særleg, seier Buhl-Mortensen.

– Den verste tida var truleg på 1980-talet, da trålarane var blitt verkeleg store. Dei brukte gamle gir utan trålpose og køyrde over reva inntil det vart framkomeleg. Men dette er eit eingongsfiske, det er ekstremt kortsiktig.

Korallreva gjev ly for ein myriade av artar, og når korallane forsvinn, forsvinn fisken som beitar der, òg. Men andre fiskarar skjønnte desse samanhengane, og somme av dei protesterte mot hærverket, fortel Buhl-Mortensen.

– På 1990-talet fekk Havforskningsinstituttet bekymringsmeldingar frå linefiskarar utanfor Midt-Noreg. Dei hevda at trålarane øydela felta for andre fiskarar, og at fisken vart borte. Det vart ikkje noko att til det meir berekraftige linefisket.

Den nye kunnskapen om dei norske reva og livet der fekk til slutt konsekvensar for lovverket.

– I 1999 vart Sularevet det første norske korallrevet som fekk vern. Så følgde snart Ivarryggen og andre rev etter. Og stadig finn vi nye unike, rike og utsette område som treng vern, seier Buhl-Mortensen. Han understrekar at dette ikkje berre handlar om juss, men òg om medvit.

– Alle fiskarar seier i dag at dei ikkje ønskjer å skade korallane. Dei veit meir i dag om kor viktige reva er, og dei risikerer jo òg å øydelegge reiskapen om dei kjem borti dei.

– *Korleis er tillitsforholdet mellom havforskarane og fiskarane på dette feltet?*

Det er litt ymse. Fiskeriorganisasjonane er redde for at for mykje av sokkelen skal bli utilgjengeleg for fiske. Og så er det eit spørsmål om kor store reva faktisk er. Avmerkinga på kartet er vanskeleg, for vi kjenner utstrekninga berre til eit fåtal av dei norske korallreva. Men uansett er det snakk om ein veldig liten prosent av havet.

Korallreva er éin ting. Men det er så mangt der ute.

Det finst mange sårbare naturtypar og biotopar på havbotnen, og mykje er enno lite kartlagt og dårleg definert: grisehalekorallar, svampsamfunn, sjøfjører og så vidare. Men når vi byrjar å snakke om også *andre* truga naturtypar, kjem det i alle fall protestar frå fiskarhald: «Byrjar de slik, er snart heile havbotnen stengd!», seier Buhl-Mortensen.

– Men vi har forplikta oss i Rio-konvensjonen til å redusere tapet av biologisk mangfald. Noreg har vore i forkant med å verne kaldtvasskorallrev. Eg meiner vi no bør gå vidare og sjå på andre naturtypar som treng vern.

Norsk havforskning har stolte tradisjonar attende til 1800-talet. Men det meste av denne forskinga har hatt openberr nytteverdi for fiskeri- og sjøfartsnasjonen Noreg. Vinstane frå Mareano-programmet er ikkje like innlysande, bortsett frå dei nye topografiske botnkarta. Men det er interesse for den nye kunnskapen om havbotnen: Fiskarane har alt spurt etter data frå Mareano, fortel Buhl-Mortensen.

– Når Forskingsrådet blir så programdominert, er det fare for at vi einsrettar forskinga og mistar viktig mangfald.

FOTO: PER ANDERS TODAL

I videorommet på «G.O. Sars» er det livesending frå 300 meters djup ute på Storegga. Pål Buhl-Mortensen og biolog Ragni Olsson studerer bileta frå eit lite korallrev.

– Dette arbeidet høyrer kanskje ikkje til dei gamle kjerneaktivitetane for havforskninga, som fiskeriundersøkingar, fiskeribiologi eller oseanografi. Somme undrar seg over at Havforskningsinstituttet studerer botnhabitata, fordi dei ikkje ser det som like sentralt som å forske på dei viktige fiskebestandane. Og kanskje smakar det litt vel mykje av miljøvern for somme, seier Buhl-Mortensen.

– *Eg merkar at menneskapet her på båten òg synest ein del av forskinga dykkar er litt komisk.*

– Det er ikkje så rart. Mange av dei har bakgrunn frå fiske, og fiskarar har ofte sett på havbotnen som eit problem: Det er rev som riv sund reiskapar, eller svamp og stein som svinar til fangsten. Botnen er sett på som graps utan næringsverdi, det er få ressursar som blir hausta der, anna enn skaldyr og ein del botnfisk, seier Buhl-Mortensen.

– Men éin ting er kommersielle ressursar, noko anna kva som er viktig for eit fungerande økosystem. Mange artar gjev eit meir fleksibelt system. Og botndyra er næring for fisken. Trålar du vekk dei artane, endrar du heile systemet og dermed vilkåra for fisken.

Eit prosjekt som Mareano sømer seg for ein leiande marin nasjon som Noreg, meiner Buhl-Mortensen.

– Skal vi forstå havet og livet der, må vi vite mykje om havbotnen òg.

Det må politisk vilje til for å setje i gang noko så ambisiøst som Mareano. Sidan Stoltenberg-regjeringa gav klarsignal i 2005, har programmet kosta nær ein halv milliard kroner.⁵

– Om ein skal få til ei slik kjempesatsing, må det nesten gå direkte over statsbudsjettet. Det er ein interessant måte å finansiere forskning på, seier Buhl-Mortensen.

– Vedtaket var nok ei erkjenning av at vi treng kunnskap om havbotnen som grunnlag for forvaltninga av havområda våre. Havbotnen har vore dårlegare kartlagt enn overflata av månen.

Dei svære ressursane i Mareano-programmet står i skarp kontrast til erfaringane Buhl-Mortensen har med å søkje pengar til eigne forskingsprosjekt.

Om du ikkje treffer innanfor satsingsområda i Forskingsrådet, er ikkje sjansane store. Eg har søkt om pengar nesten kvart år sidan 1992, men har svært sjeldan fått uttelling. Det kan jo vere at søknadene var for dårlege. Men eg har publisert ei lang rekkje artiklar i viktige fagtidsskrift, og er ein anerkjend forskar internasjonalt, så eg trur ikkje eg er heilt borte. Når Forskingsrådet blir så programdominert, er det fare for at vi einsrettar forskinga og mistar viktig mangfald.

Det er gjort mange oppdagingar i løpet av Mareano: hundrevis av korallrev, mange ukjende artar, merkelege muddervulkanar. Men det enorme materialet er først og fremst eit rikt råstoff som kan sysselsetje hundrevis av forskarar i årevis.

– Forskarmiljøa er den fremste målgruppa vår. Kartlegginga i seg sjølv er ikkje så interessant om vi ikkje utleier teoriar og skjønner meir av samspelet mellom artane og miljøet deira, seier Buhl-Mortensen.

– Du er ein etablert forskar no. Burde du ikkje sitje på kontoret og skrive banebrytande artiklar, i staden for å vere her ute i felten?

– Det er viktig å ha ein erfaren forskar med på tokta. Teknikarane her er erfarne og dyktige, men det trengst òg eit meir overordna blikk. Og det er viktig for ein forskar å ha kontakt med elementa, å forstå det praktiske arbeidet og vere med på metodeutviklinga. Det er veldig mykje informasjon å hente ved å vere her ute.

5 Styringsgruppa for Mareano består av Fiskeridepartementet, Miljøverndepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Det faglege ansvaret ligg hos Havforskningsinstituttet, Statens kartverk og Noregs geologiske undersøkingar.

I løpet av toktet må arbeidet fleire gonger innstillast. Éin dag går tapt grunna dårleg vær, andre gonger er det tekniske problem med kamera-riggen. Tapt tid er kostbar her: Eit driftsdøgn med «G.O. Sars» kostar over 200 000 kroner.

– Du verkar imponerende roleg når det er trøbbel?

– Det er ganske kontraproduktivt å stresse folk i slike situasjonar. Vi er ikkje ukjende med komplikasjonar på slike tokt, det er noko vi må rekne med.

Anten det er storm eller stille, verkar Buhl-Mortensen lukkeleg på toktet. Han er av fiskarslekt frå Sørlandet, og kjenner seg heime på opne havet.

– Det er fint å vere her ute, og kjekke folk å arbeide med. Eg jobbar ikkje dei hardaste skifta her, men det er viktig at nokon kommuniserer mellom ulike ledd og improviserer løysingar undervegs. Det er litt ... jazz.

Musikkreferansane kjem ofte fram hos Buhl-Mortensen. Han har aldri forlate interessa frå ungdomen, lagar enno musikk, har sitt eige plateselskap og har fleire musikkprosjekt gåande. På ein julefest ved Havforskningsinstituttet spelte han eit år eit musikkstykk komponert med lydar frå torsk og brosme (ja, dei lagar faktisk lyd⁶). Oppå dette resiterte han utdrag frå loggen i videorommet på eit forskingstokt, som om det var eit dikt.

– Da eg var ferdig, var det ein som retta opp handa forsiktig: «Pål – kva var det der for noko?» ■

Per Anders Todal er frilansar i Forskerforum og fast journalist i Dag og Tid.

6 Mange fiskeartar kan lage lyd ved å bruke musklar til å starte svingingar i svømmeblæra.

KVEN: Nikolai Østgaard (prosjektleder), Thomas Gjesteland, Kjetil Ullaland og flere forskarar, ingeniørar og studentar ved Universitetet i Bergen

KVA: studerer det mest energirike naturfenomenet i atmosfæren

KORLEIS: byggjer måleinstrument som skal sendast opp i rommet, og analyserer data frå satellittar

TEKST: KJERSTIN GJENGEDAL FOTO: PAUL SIGVE AMUNDSEN

Tek romforsking ned på

Eit lynnedslag, som her over Oslo, kan skape svært energirik gammastråling. (Foto: Svend Ole Kvilesjø/Aftenposten/NTB scanpix)

PROSJEKT: Terrestrial Gamma-ray Flashes – The Most Energetic Photon Phenomenon in our Atmosphere (TGF-MEPPA). **INSTITUSJONAR:** Forskingsgruppene for romfysikk og mikroelektronikk, Institutt for fysikk og teknologi, UiB. **FINANSIERING:** ERC Advanced Grant (EU), Forskingsrådet gjennom SFF-ordninga, European Space Agency. **METODAR:** Eksperiment og statistiske analysar. **UUNNVERLEG VERKTØY:** Tilgjengelege måledata og måleinstrument under bygging. **PUBLISERINGSFORM:** Tidsskriftartiklar, populærvitenskaplege presentasjonar. **NY KUNNSKAP:** Jordiske gammaglimt kan vere like vanleg som lyn, om lag 3 millionar per dag.

jorda

Som relativt nyinnflytta på Austlandet har eg denne sommaren hatt fritt utsyn til fleire stor-slåtte torevrssstormar frå balkongen. Torevør er eit spektakulært naturfenomen, spesielt når ein kan nyte det frå sitt eige trygge husvære med ein kopp kaffi for handa. Det største problemet er korleis i all verda eg skal greie å fange lynet på biletsensoren i det digitale kameraet.

Alle veit at lyn er kraftige saker og difor noko ein skal vere varsam med. Men dei siste tjue åra er det oppdaga at det går føre seg ting i torevrsskyene som er så kraftige at ein til vanleg berre finn dei langt ute i verdsrommet, der dei er knytte til supernovaeksplosjonar, svarte høl og liknande episke hendingar.

Fenomenet blir kalla jordiske gammaglimt. Ved Institutt for fysikk og teknologi ved Universitetet i Bergen arbeider dei no med å løyse mitt vesle balkongproblem i litt større skala: Korleis fange desse gammaglimta best mogleg med kamera? Frå 2013 har UiB fått eit senter for frami-frå forskning (Birkelandsenteret) og eit femårig forskingsleiarstipend (ERC Advanced Grant) til prosjektleiar Nikolai Østgaard for å finne ut av dette, og forskarar frå både romfysikkgruppa og mikroelektronikkgruppa er involverte.

Lyn lagar romfenomen

– Dei jordiske gammaglimta blei oppdaga på byrjinga av nittitalet av ein NASA-satellitt som skulle sjå etter gammaglimt frå verdsrommet. Grunnen til at det er så vanskeleg å observere dei jordiske, er at atmosfæren stoggar gammastrålinga. Det er bra, for då blir vi ikkje grilla om det skulle skje ein supernovaeksplosjon, seier forskar Thomas Gjesteland.

Gammastråling er same type stråling som synleg lys, berre med mykje høgare energi. Jordiske gammaglimt er det mest energirike

Kjetil Ullaland arbeider med å bygge måleinstrumentet som skal produsere datamengdene Thomas Gjesteland skal få glede av å analysere. (Foto: Paul Sigve Amundsen)

naturfenomenet på jorda, og korleis dei oppstår, er noko av eit mysterium.

– Det er eit ope spørsmål kor vanleg slike gammaglimt er. Den første satellitten som oppdaga dei, såg om lag eitt i månaden. Ein seinare satellitt fann om lag ti gonger så mange. For ikkje lenge sidan tok vi for oss data frå den satellitten og studerte dei på nytt, med ein ny datamaskinmetode, og då fann vi endå tre gonger så mange. Vi har stadig større grunn til å tru at det kan vere gammaglimt i alle lyn, men det er eit langt stykke att før vi kan vise det, seier Gjesteland.

Instrument til romstasjon og ballong

Tilbake til kameraet: Sidan det altså ikkje nyttar å sitje på bakken og vente på torevør, må ein opp i lufta for å sjå etter gammaglimta. Akkurat no driv forskingsgruppa for mikroelektronikk, i lag med fleire internasjonale samarbeidspartnarar, på med å bygge ein detektor som skal festast på

FOTO: PAUL SIGVE AMUNDSEN

den internasjonale romstasjonen og speide ned på torevrsskyene derifrå. Det vil seie, det gjer dei slett ikkje. Dei byggjer ein testdetektor, som liknar den verkelege detektoren på alle dei viktige måtane, men som om nødvendig kan bli øydelagd i testfasen utan at det er nokon katastrofe. Først når konstruksjonen er grundig kvalitetssikra, skal den endelege versjonen byggjast.

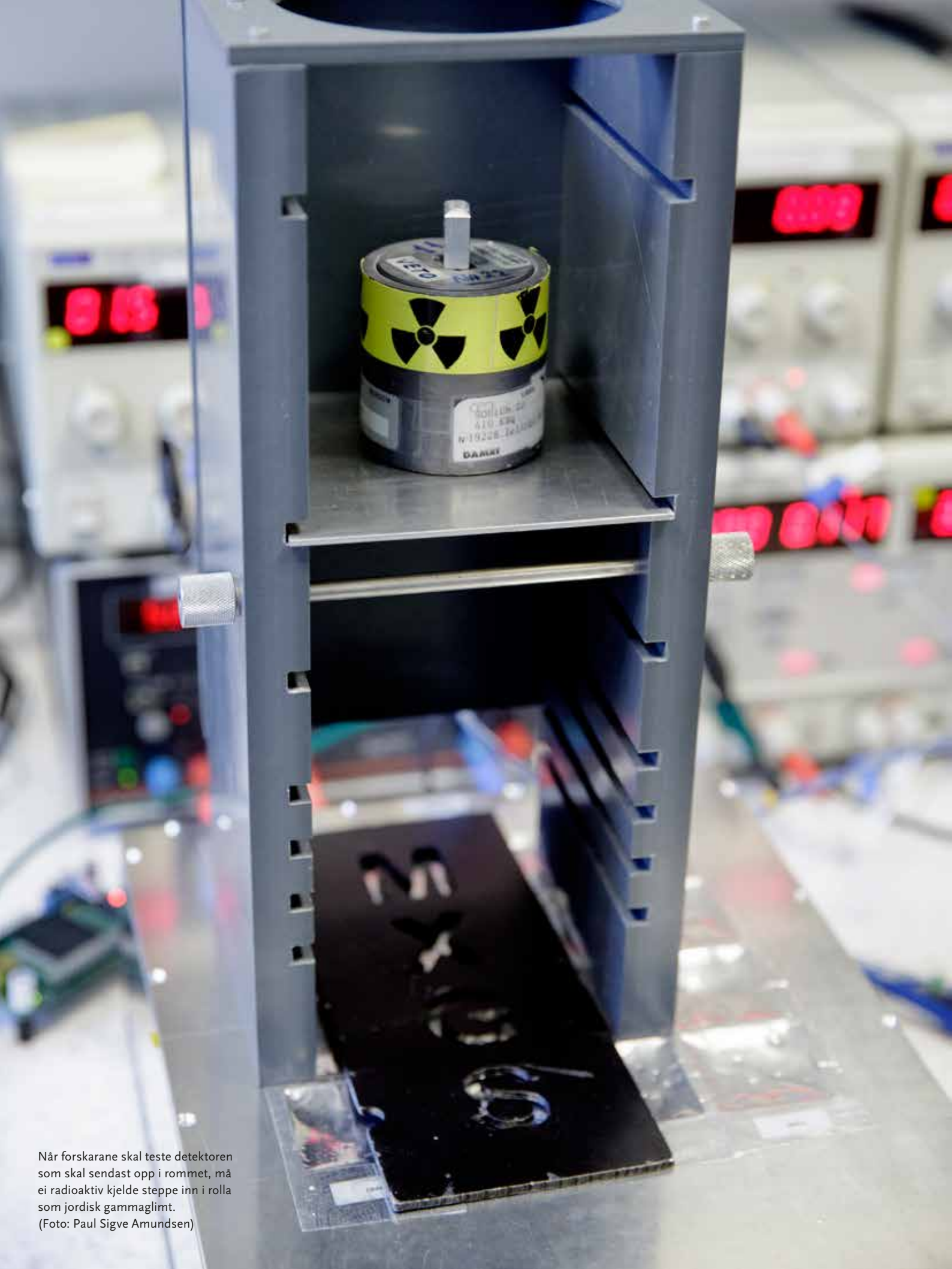
– Skal ein lage utstyr til bruk i verdsrommet, er første krav at det må overleve oppskytinga. Det er ekstreme krefter i sving under oppskyting, det ristar og bråkar, så det må instrumentet tole, seier førsteamanuensis Kjetil Ullaland.

– Når det vel er montert utanpå romstasjonen, skal det halde jamn temperatur innvendig, sjølv om temperaturen utanfor varierer avhengig av om romstasjonen er i sola eller i skuggen. Då må ein berre bestemme seg for kva som er godt nok, og vi har funne at mellom minus 20 og pluss 30 grader er bra. I tillegg vil vi vere visse på at instrumentet fungerer i to år. Vi blir lukkelege om det varer lenger, men to år er minimum. Der oppe er det jo ingen som kan reparere det.

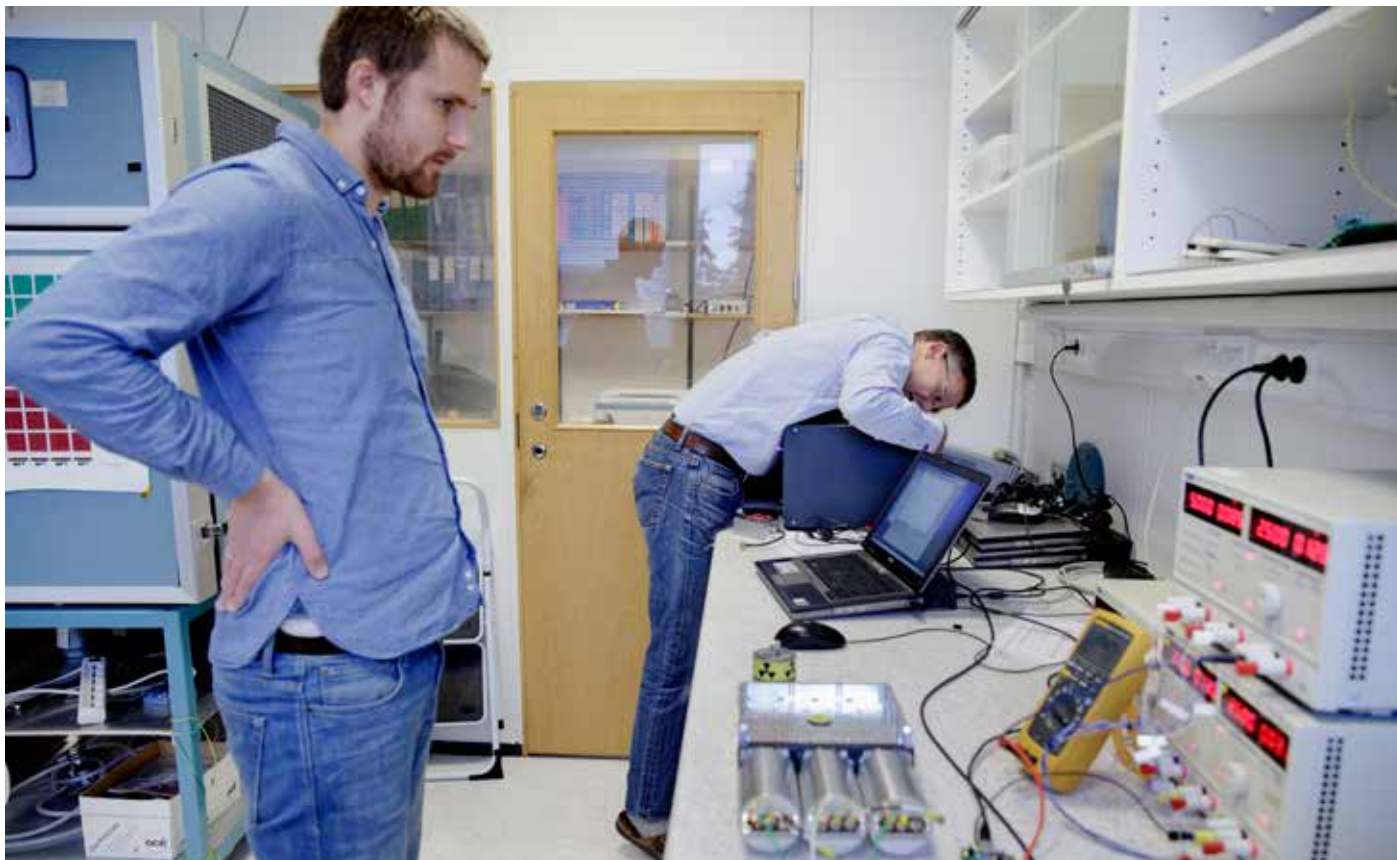
For å maksimere forskingsutbyttet vil forskarane plassere ut fleire detektorar. Dei planlegg å sende opp detektorar både med ballong og med fly, slik at dei kan observere gammaglimta frå ulike høgder. Og som om ikkje det var nok, har dei alliert seg med det nederlandske Technische Universiteit Eindhoven, som har eit laboratorium der dei kan produsere kunstige lyn ved hjelp av nålespissar som dei set ekstremt sterk spenning på. Også slike minilyn har vist seg å produsere stråling i røntgen- og gammaområdet.

Elektron på rømmen

Lyn kan vere øydeleggjande, og det er denne sida av saka forskinga på lyn for det meste har handla

Når forskarane skal teste detektoren som skal sendast opp i rommet, må ei radioaktiv kjelde steppe inn i rolla som jordisk gammaglimt.
(Foto: Paul Sigve Amundsen)

Kjetil Ullaland (t.v.) og Thomas Gjesteland sjekkar at dataoverføringa frå detektoren på benken går som ho skal. (Foto: Paul Sigve Amundsen)

om, heilt sidan Benjamin Franklin sende opp draken sin i ei torevrssky og viste at lyn er det same som elektrisitet. Men lyn produserer også elektriske og kjemiske effektar i atmosfæren. Det går eit lyn ein eller annan stad på jorda 45 gonger kvart sekund, og dersom kvart av desse lyna fører med seg gammastråling med høg energi som vi ikkje hadde aning om for berre 20 år sidan, då seier det seg sjølv at her er det viktige prosessar i atmosfæren vår som må utforskast nærare.

– Vi veit i det heile veldig lite, vi manglar både målingar og eit teoretisk rammverk, seier Thomas Gjesteland.

Det einaste ein er sikker på, er at fotona, eller lyspartiklane, i gammaglimt blir produserte av såkalla bremsestråling. Det vil seie at dei sterke elektriske felta i torevrsskyene fører til at elektron blir akselererte til enormt høge hastigheiter. Når desse elektron kolliderer med molekyla i lufta, sender dei ut energi i form av gammastråling.

– Nobelprisvinnaren C.T R. Wilson meinte allereie på 1920-talet at di fortare elektron går, di mindre blir friksjonen med lufta omkring, og så går dei berre endå fortare. Han kalla dei «runaway electrons», og meinte at slike elektron kunne oppnå så høge energi at dei ville produsere ekstremt energirik stråling, av røntgen- og gammatypen. Så han hadde rett i hovudprinsippet. Men korleis blir desse raske elektron produserte, korleis ser dei elektriske felta ut, og kjem det gammastråling frå alle lyn?

Det veit vi ikkje.

Det siste spørsmålet vil romstasjonskamerateiet vonleg gje svar på. Sjølv om gammastråling ikkje er synleg for auget, består gammastrålane av det same som synleg lys, altså foton.

Skal måle både gamma og lyn

– Detektoren vår skal kunne måle alt frå berre 30 til fleire hundre foton på ein gong. Dersom du får ein brå auke i talet på foton i løpet av om lag eit millisekund, då veit du at du har sett eit gammaglimt. Det er viktig at detektoren er sensitiv nok til å måle berre nokre få foton og samstundes kunne fange dei verkeleg sterke hendingane, seier Kjetil Ullaland.

Saman med gammadetektoren skal det vere eit kamera som tek bilete av det synlege lyset frå lynet. Slik kan ein finne ut om lyn og gammastråling alltid opptre i lag, eller om ein av og til ser det eine utan det andre. Så langt har ingen instrument blitt laga for å sjå etter både gamma- og røntgenstråling og synlege lyn samstundes, men UiB-forskarane fekk likevel ei slik hending i fanget i vår, då dei grov seg igjennom ei mengd satellitt-data. Det var ein av dei augneblinkane då universet la alt til rette for eit optimalt resultat.

– Det som skjedde, var at to uavhengige satellittar kryssa kvarandre. Den eine måler gammastråling, den andre måler skytypar og synleg lys. Og nett idet dei møtest, oppstår det eit gammaglimt etterfølgd av eit lyn i skya rett under, fortel Gjesteland.

I tillegg produserte både gammaglimtet og lynet radiopulsar som blei fanga opp av lyttesasjonar på bakken. Dette er første gong ein har kunna observere rekkjefølgja av radiopulsar, gammastråling og lyn. Oppdaginga var ein verdssensasjon, og gav viktig informasjon om kva som eigentleg skjer i ei torevrssky når eit lyn er under oppbygging. Men dette var altså berre ei heldig måling av ei enkeltstående hending. Går alt etter planen, vil dei nye måleinstrumenta gje forskarane mange fleire slike hendingar å studere.

Vi andre får nøye oss med det synlege lynet. Det er ikkje verst, berre det.

Jordiske gammaglimt

- Jordiske gammaglimt er korte (tusen-dels sekund) utbrot av gammastråling i atmosfæren, antakeleg produserte av sterke elektriske felt i torevrsskyer.
- Gammastrålar er same type stråling som synleg lys, radiobølgjer, mikrobølgjer, UV-stråling og røntgenstråling. Skilnaden ligg i energien. Gamma har høgst energi.
- Samlenamnet er elektromagnetisk stråling. Grunnpartikkelen blir kalla foton.

Når pingvinen skal fly

Bildet viser Rolf Skår i arbeid med datamaskinen SAM ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Dataskjermen kunne vise tekst og figurer, og kunne også styres ved hjelp av en «lyspenn». SAM (Simulator for Automatisk Maskineri) har fra 1973 vært utstilt ved Norsk Teknisk Museum i Oslo.

Skår tilhørte fra 1966 til 1967 «siffergruppen» ved FFI, en gruppe unge forskere som utviklet grunnleggende datamaskinteknikk. Et av de store prosjektene i FFI på den tiden var utviklingen av rakettvåpenet Penguin. Mange prøveskudd måtte gjøres med raketten i løpet av utviklingen, og hvert prøveskudd genererte en mengde data. Siffergruppen fikk i oppdrag å lage en datamaskin for å analysere data fra prøvetrykningen. En annen motivasjon for å bygge SAM var muligheten for å kunne produsere flere datamaskiner i Norge.

Mannen på bildet er selv en stor pioner i utviklingen av norsk IT-industri. Skår var med på etableringen av Norsk Data i 1967 og var administrerende direktør i selskapet i perioden 1977–1989. Senere har han blant annet vært direktør i Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd og Norsk Romsenter. Kongen utnevnte i 2010 Skår til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden «for hans innsats for informasjonsteknologi og romvirksomhet».

Hovedkilde: heftet *Datateknologi*, ett av 22 historiske hefter som FFI har laget om ulike prosjekter og temaer ved instituttet. Heftene er tilgjengelige på nettsidene ffi.no. Støttekilder: Store norske leksikon og Wikipedia
Foto: FFI

Deres hus og hoteller brenner!

Har du spilt monopol, har du sikkert kjent på maktesløsheten når du trekker kortet «Deres hus og hoteller brenner». Sitter du med brannforsikringskortet, kan kvelden allikevel være reddet.

I virkeligheten er en større brann, eller annen stor skade, noe av det verste du kan komme ut for selv om hele familien skulle komme uskadd fra ulykken. Som i Monopol er en god forsikring redningen for å komme seg raskt videre.

Forskerforbundets forsikringskontor jobber hver dag hele året for at du til enhver tid skal ha:

- **Gode vilkår**
- **Gode priser**
- **Gode skadeoppgjør**

Hvis du ikke allerede har gjort det, så gjør som 1 400 andre medlemmer har gjort de siste årene; **kjøp Norges garantert billigste boligforsikring med toppdekning!**

20 NØTTER

Den europeiske union

- Gjennom *Traktaten om den europeiske union* vart EF til EU i 1993. Kva er denne traktaten betre kjend som?
- Kven er José Manuel Barroso?
- Har nokon stat nokon gong meldt seg ut av EU, og dersom ja: kva for stat?
- Kven har komponert symfonien som Europahymnen er teken frå?
- Kva for land vart som den 28. medlemsstaten med i EU frå 1. juli i år?

Norsk pop

- Kven starta som del av bandet Rockettothesky før ho under eige namn gav ut albuma *Viscera* og *Innocence Is Kinky*?
- Kva er gråskjegga Tommy Lorange Ottosen frå Fredrikstad betre kjend som?
- Kva er det fulle namnet til Egil frå Bare Egil Band, Gartnerlosjen og Black Debbath?
- Kva heiter duoen til Erlend Øye og Eirik Glambek Bøe?
- Kva år gjekk A-has *Take on Me* til topps på Billboard-lista i USA (margin: 1 år)?

Satan

- Kven er det som i Goethes hovudverk inngår ei pakt med Mefistofeles?
- Kva blir kvelden 30. april, då heksene drog til det tyske fjellet Brocken (Blokkberg) for å feire saman med Djevelen, kalla?
- Kva for blues-legende song *Me and the Devil Blues*, døydde i ein alder av 27 år og hadde ifølgje rykta gitt sjela si til Djevelen i byte for talentet?
- Kva for synonym for Satan i kristen tradisjon tyder eigentleg morgonstjerne eller lysberar?
- Kva heiter Mikhail Bulgakovs romanklassikar der Satan-skikkelsen Woland kjem med utsegna «Manuskript brenn ikkje»?

Sko

- Somliga går med *trasiga skor*, song denne trubaduren. Kva er namnet?
- Kva for tysk skoprodusent vart kjøpt opp av britar og selde sitt første par av modellen 1460 i London i 1960?
- Kva for song vart ein stor hit for Carl Perkins i 1955, og kort tid etter spelt inn på ny av Elvis Presley?
- Kva er det norske ordet for det britane kallar *clogs* og nederlendarane *Klompen*, og til dels også for den japanske skoen *geta*?
- Endåtil det italienske ordet *ciabatta* er eigentleg ein skotype – kva slags?

- Svar:
- a. Mastricht-traktaten
b. Portugisaren som er prest-
dent for EU-kommisjonen
c. Nei
d. Ludwig van Beethoven (siste
sats av den 9. symfonien,
kjend som *An die Freude*)
e. Kroatia
- Norsk pop
- a. Jenny Hval
b. Tommy Tokyo
c. Egil Heggerberg
d. Kings of Convenience
e. 1985
- Satan
- a. Faust
b. Valborgsnatt (Walpurgis-
nacht)
c. Robert Johnson
d. Lucifer
e. *Meisterten og Margaritha*
- Sko
- a. Cornelis Vreeswijk
b. Doc (eller Dr.) Martens
c. *Blue Suede Shoes*
d. Tiesko
e. Tøffel

10 KJAPPE

VICTORIA CECILIE JAKHELLN
MEDLEM NR 40122632 I FORSKER-
FORBUNDET
STILLING: universitetslektor i gehør-
trening ved Norges musikkhøgskole
UTDANNING: masterstudium i gehør-
trening og musikkteori ved Kungliga
Musikhögskolan i Stockholm
FØRSTE JOBB ETTER ENDT UTDANNING:
universitetslektor i gehørtrening på
Canberra School of Music ved Australian
National University
KARRIEREMÅL: å utvikle meg videre innen
fagfeltet og stige i gradene til dosent

En god lytter

- **Hva jobber du med akkurat nå?**
– Et prosjekt om hvordan et nettsted for gehør kan gi studenter økt selvstendighet i å utvikle gehørferdigheter.
- **Hvor tenker du best?**
– I naturen, når jeg beveger meg. Jeg må ha frisk luft og variert trening – sykle, svømme, jogge, spille tennis, gå på ski – da tenker jeg godt.
- **Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?**
– Gerd Bjørkes *Aktive læringsformer* (2006). En fin innføring i ulike læringsmodeller der studentene har en aktiv rolle i sin egen utvikling.
- **Hva skal til for å bli en god lærer i gehørtrening?**
– Man må være en god lytter, på flere nivå, og både inspirere og la seg inspirere av studentene, samt være flink til å kommunisere og veilede.
- **Hva er tabu i ditt fag?**
– Det er fy-fy å sette studentene i en ubehagelig situasjon der de blir reddet for å prestere. Vi må skape en god atmosfære og fremelske trygghet.
- **Hva karakteriserer kontorplassen din?**
– I mitt nye kontor har jeg valgt bort stor pult mot plass til å bevege meg til musikken. Her er piano og stereoanlegg, helt nødvendig for faget.
- **Ved hvilken institusjon i verden skulle du gjerne tilbrakt et arbeidsår?**
– Enten ved Melbourne Conservatory of Music hos professor Gary McPherson eller ved University of Massachusetts Amherst hos professor Gary Karpinsky.
- **Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du ha falt ned på?**
– Det måtte være noe innenfor språk, kanskje oversetter eller tolk, eller en internasjonal jobb hvor jeg måtte snakke ulike språk til daglig.
- **Om du var statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville du gjennomføre?**
– Jeg ville valgt ut viktige forskningsområder som man ser virkelig trenger utvikling på verdensbasis, og så tilført en skikkelig slump med penger.
- **Hva vil du lese mer om i Forskerforum?**
– Hjelp til selvhjelp for travle forskere: Hvordan skape rom til å forske i en hverdag fylt av undervisning, møter, administrasjon og familieliv.

AV ELIN HAVELIN REKDAL

Å innta posisjonen

I leiarspalta førre gong trekte eg fram kor sterkt dei borgarlege – før og etter valet – har lagt vekt på forskning. Dette kan dei ikkje kome seg unna, skreiv eg, halvt profetisk. Men no er dei i gang. Ein stad mellom opposisjonslivet i Stortinget, Nydalen-sonderingane og regjeringsplattforma har to viktige innretningar for sikrere satsing på forskning forsvunne: opprettinga av eit forskingsfond, og tiårige langtidsplanar for forskning.

Men det finst ljospunkt. Forsking og høgare utdanning er via eit eige kapittel i plattformen. Områda går òg inn som audmjuk del av omgrepet som er i ferd med å stige til eterisk nivå (med store fare for å løyse seg opp mange mil over jorda), nemleg simsalabim-ordet *kunnskap*. Som veslebror innanfor dette omgrepet høgt i sky er forskinga nemnt alt under tredje satsingsområde: «Kunnskap gir muligheter for alle».

Då Solberg la fram regjeringsplattforma bak ein skog av mikrofonar på Sundvolden, sa ho at Noreg skal konkurrere på å vere smartast, ikkje billigast. Den organiserte smartnessen skal brukast til å bere velferda og lønsutgiftene våre. Realiseringa av kunnskapssamfunnet er ifølgje Solberg ikkje mindre enn nøkkelen til framtidig velferd. At kunnskapsheving er sektorovergripande, er ei erkjening som den nye regjeringa tek på strak arm, iallfall i tale. Solberg sa vidare at alle sektorar må løfte kunnskapssamfunnet. Kunnskapspolitik er òg den viktigaste sosialpolitikken, nærings-, helse- og miljøpolitikken, meinte Solberg. Mest vekt la ho likevel på den fyrste og største satsinga til Kunnskapsdepartementet: at ein skal heve kompetansen og statusen til lærarane.

Høgare utdanning og forskning fekk òg ein sekvens i framlegginga hennar: Regjeringa vil leggje til rette for at universitet og høgskular skal byggje sterke fagmiljø til glede for både studentar og forskning. Målet er å få norske universitet oppover på internasjonale rankingar, og få universitetsmiljø i verdsklasse. Det skal vi få til ved å beløne høg studie- og forskningskvalitet.

Solberg stod fast ved

at dei offentlege løyvingane må auke, så dette kan ho framleis naglast til. Elles var perspektivet meir nytteorientert enn nokon gong: Forsking skal omsetjast til konkrete arbeidsplassar, og dette gjaldt mange næringar, som olje, gass og marin sektor. Har eg då gløymt noko? Ja, at Siv Jensen stod, ikkje uviktig, ved sida av og nikka.

Etter framlegginga av regjeringsplattforma var det tid for utdjupeing og enkeltintervju. Under eit visst press frå NRK-journalisten Lisbeth Schei om kva Høgre hadde ofra i forhandlingane, kom det fram at Solberg kunne ha ynskt seg «større tempo på forskning og innovasjonssatsing». – Alle veit at Frp er litt meir opptekne av å redusere bompengar enn Høgre har vore. Høgre har vore meir opptekne av å byggje meir veg. Eg trur vi skal få til bae to, sa ho.

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

Dermed gjorde ho kunststykket å endre spørsmålet om kor mykje ein skal satse på forskning, til ei sak om kor stor del av vegutbygginga som skal vere bompengefinansiert. Siv Jensen var ikkje i tv-biletet lenger, men nikkinga må ha vore iherdig.

Torbjørn Røe Isaksen er ny kunnskapsminister, og snart får vi sjå kva han vil gjere med «vår sektor». Han har ikkje sagt at norsk akademia er eit kommunistisk system, men eg vil trekkje fram to tidlegare ytringar. Den eine er det Universitas som minner om: I eit kritisk innlegg i studentavisa i 2006 signaliserte han liten tru på den dåverande kunnskapsministeren Øystein Djupedal: «Et norsk universitet som regelmessig rangeres blant verdens 100 beste står ikke

på kunnskapsministerens liste. Ei heller å la institusjoner forsøke å organisere seg på andre, og muligens også mer selvstendige, måter enn i dag for å se om det kan gi positive effekter.»

Spørsmålet om uni-

versitet og høgskular bør verte stiftingar, kan openbert kome opp på ny med ei blå regjering. Den svenske borgarlege regjeringa har for tida

eit framlegg ute på høyring om å gjere lærestadene til meir sjølvstyrte einingar. Det var nytt for meg at Røe Isaksen sjølv har vore oppteken av spørsmålet. Mindre stat vil sjeldan seie noko anna enn meir

privat, noko den ideologisk orienterte Røe Isaksen ikkje berre veit, men ofte føretrakkjer.

På side 4–6 i dette bladet oppsummerer vi den raud-grøne perioden i Kunnskapsdepartementet. Den tvilande, men lojale SV-aren, professor Knut Kjeldstadli framheld hindring av ei slik endring i tilknytingsform som ein av dei tre sigrane i perioden. Talande nok har dei to andre òg ein defensiv karakter: hindring av innføring av studieavgifter og av at alle rektorar skal vere tilsette.

Eg har òg funne noko i det store arkivet. I desember i fjor stilte Røe Isaksen som stortingsrepresentant eit «skriftleg spørsmål» til dåverande kunnskapsminister Kristin Halvorsen: «Hva vil statsråden gjøre for å påse at offentlige utdanningsinstitusjoner ikke systematisk bryter regelen om at midlertidig ansettelse i fire år skal gi rett til fast ansettelse?» At han frå før har eit engasjement i denne trass alt sektoravgrensa saka, lovar godt. Sjølv om løysinga tykkjest å ligge eit stykke unna, har styresmaktene erkjent at ulovleg mellombels tilsetting er eit problem. Når det gjeld ein annan av kjenningsmelodiane til Forskerforbundet dei siste åra – tid til FoU – har ein ikkje ein gong nådd fram med at det er eit problem. Her er det rom for betring, Røe Isaksen. Erkjenn, og du skal få di løn.

Statsbudsjettet er den fyrste store prøva for den nye regjeringa. Framlegget frå den avtroppande regjeringa hadde ein realvekst på snaue to prosent til forskning, og Halvorsen kunne nøgd leggje fram ein total på 34 prosent auka forskingsinnsats sidan 2005. 8. november kjem Solberg-regjeringa med framlegget til endra statsbudsjett. Kven har størst grunn til å nikke då?

Mindre stat vil sjeldan seie noko anna enn meir privat

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom.

Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2 000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Kronikker og debattinnlegg legges også ut på Forskerforum.no.

Den svenske «Ryssdal-debatten»

Bør svenske universiteter og høgschooler bli stiftelser? Forslaget fra regjeringen diskuteres heftig i Sverige, og har en norsk parallell.

I juni i år sendte utdanningsdepartementet i Sverige ut et 138-siders høringsnotat: «Högskolestiftelser – en ny verksamhet för ökad handlingsfrihet». Forslaget har satt i gang en stor debatt i Sverige, med seminarer, konferanser, avisinnlegg og debatter i media. Situasjonen kan minne om reaksjonene på Ryssdal-utvalgets innstilling i 2003. Mer enn 5000 avisinnlegg ble skrevet om saken. 4000 underskrifter ble samlet inn til det såkalte professoroppropet. Vox Academica sto bak denne kampanjen mot forslaget om å gjøre universiteter og høgschooler om til private stiftelser. <http://foreninger.uio.no/voxacademica/>

Men reaksjonene i Sverige er mer splittet. De store forskningsuniversitetene Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) og Lunds Universitet har signalisert at de kan være for en løsere tilknytningsform til staten.

Statssekretær i utdanningsdepartementet, Peter Honeth, som var direktør ved Lunds Universitet fra 1990 til 2006, regnes av de fleste som motoren bak forslaget. Det er han, og ikke ministeren Jan Björklund, som nå reiser rundt og forsvaret regjeringens forslag til seks lovendringer for universitets- og högskolesektoren.

Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) sammen med arbeidstakerorganisasjonene for undervisning/universiteter – Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) og Sveriges universitetslärarförbund (SULF) ba allerede samme uken som lovforslaget ble sendt ut med høringsfrist 15. oktober, om at fristen ble utsatt til midten av desember. Fristen er senere forskjøvet til 15. november. Fredrik Reinfeldts koalisjonsregjering har det travelt med å legge frem lovforslaget for Riksdagen i vårterminen, siden det er nyvalg 1. september 2014. Mange av dem som har kommentert saken, er misfornøyd med tempoplanen, og følger at politisk taktikk

ligger bak. Lovforslaget vil også kreve medvirkning fra sosialdemokratene i Riksdagen.

En «högskolestiftelse» skal i henhold til lovforslaget være en egen juridisk privatrettslig organisasjon som er uavhengig av staten. Stiftelsene skal kunne inngå egne bindende økonomiske avtaler, ta imot donasjoner og forvalte disse etter egne retningslinjer. Stiftelsene skal kunne opprette egne aksjeselskaper eller inngå i andre organisasjonsformer både i Sverige og i andre land, være eier av sine egne eiendommer og selv bestemme kjøp og salg og utleie av disse og kunne legge opp kapital.

Regjeringen skriver i sitt forslag at det er vanskelig i dag for svenske statlige institusjoner å delta i virksomheter i utlandet, blant annet fordi mange av EUs forskningsprosjekter krever deleierskap gjennom ulike former for kontrakter mellom deltakerne, som i dag må godkjennes av departementet. Staten skal garantere for 90 prosent av den nåværende overføringen til de høgschooler og universiteter som velger stiftelsesformen, i de første seks årene. Ansatte i stiftelsene blir privatansatte og ikke statstjenestemenn. Stiftelsene velger selv rektor og majoriteten av representantene i styret. Studentene skal sikres samme medbestemmelsesrett som i dag.

Regjeringen bruker i sin retorikk Bologna-erklæringen om selvstendige universiteter i

Europa som utgangspunkt (må ikke sammenblandes med Bologna-prosessen). Denne erklæringen, som har navnet «Magna Charta Universitatum – The Magna Charta Observatory of Fundamental Universities Values and Rights», ble underskrevet av 388 universiteter i Bologna i 1988, og har nå nær 800 signaturer.

I høringsrunden nå skal universitetene ikke ta stilling til om de selv skal søke stiftelsesstatus, men uttale seg prinsipielt om forslaget. Det er lite entusiasme å spore for denne reformen i den pågående debatten, selv om både studentorganisasjonen SFS og mange andre har tatt til orde for nødvendigheten av en løsere tilknytningsform til staten.

Leder i SFS Erik Arroy har karakterisert reformen mer som en markedstilpasning til kjøp og salg av undervisning og forskning enn som et slag for universitetenes frihet. SULF er skeptisk til forslaget: «Overgang til stiftelser kommer med største sannsynlighet til å innebære at virksomheten drives i ett eller flere aksjeselskaper. Risikoen er da at man begynner å se studenter som kunder og produkter og å se på lærerne som produsenter av varer. Det strider mot akademisk frihet», skriver SULF på sine hjemmesider.

Debatten i Sverige har fått en noe tilbakeskudende «omkamp»-karakter til 1990-årene og oppløsningen av de store statlige lønnstakerfondene midt på 1990-tallet, fordi disse fondene – som skulle brukes av fagforeningene til å kjøpe aksjer i svensk industri – ble sett på som «sniksoialisering» av svensk industri.

Utdanningsminister Per Unckel (Moderaterna) i den borgerlige koalisjonsregjeringen i 1991 lanserte en visjon om å frikoble universitetene fra staten gjennom å overføre dem til private stiftelser som skulle eie og drive universitetene. Som et prøveprosjekt fikk Unckel gjennomført at ett universitet og én högskole skulle prøve ut stiftelsesmodellen først. Den 1. juli 1994 ble Chalmers Technological Foundation og Högskolen i Jönköping etablert som private stiftelser.

JAN PETTER
MYKLEBUST,
Universitetet
i Bergen

«Reformen skal
gjennomføres uten
ekstra bevilgninger.»

Fra lønnstakerfondene fikk Chalmers overført 1,6 milliarder svenske kroner til å gjennomføre stiftelsesprosessen. På grunn av et stigende aksjemarked og dyktige økonomiske disposisjoner klarte Chalmers i løpet av den første tiårsperioden å doble denne stiftelseskapitalen. I jubileumsskriftet Chalmers utga etter ti års erfaring som stiftelse, sa formannen i universitetsstyrelsen Sören Mannheimer: «Denne tilleggsfinansieringen er et hovedelement som gjør at vi kan agere raske og med større kraft i våre disposisjoner.» Denne mer operative posisjonen som Chalmers har i svensk universitetsverden, er hyppig fremstilt som et konkurransefortrinn. Tidligere rektor ved Göteborgs Universitet Bo Samuelsson uttalte i tiårsskriftet fra Chalmers: «I Europa har vi et gammelt, rigid universitetssystem og mangler klynger som kan skape dynamikk. Chalmers har blitt en foregangsinstitusjon på dette området med egne kurs i entreprenørskap og et etablert innovasjonssystem.»

Rektor Per Eriksson ved Lunds Universitet sier til universitetsmagasinet Lundagård at dersom universitetet hadde eid studenthusene sine, kunne de ha spart 200 millioner kroner i året gjennom en lavere husleie. Han sier også at universitetet vil kunne øke sine inntekter gjennom å motta donasjoner rett til universitetet i stedet for, som i dag, til ulike stiftelser. Karolinska Institutet (KI) rangerer høyest i Skandinavia på internasjonale universitetsrangeringer, og har en stor ekstern portefølje. KI ser også fordele med regjeringens forslag. Men slike utspill gir også grobunn for påstander om «Matteus-effekten» i svensk universitetsliv, nemlig at institusjoner som allerede har mye, nå skal få mer. Den største forskjellen mellom årets forslag til stiftelser og Chalmers-/Jönköping-stiftelsene er ellers at denne reformen skal gjennomføres uten ekstra bevilgninger.

Siden 25 prosent av offentlig ansatte i Sverige arbeider innenfor universitets- og høgsko-sektoren, kan lovendringene få stor betydning

«Hvordan skal styring av hele sektoren kunne utøves når de største enhetene er autonome?»

for svensk arbeidsliv. Spørsmålet om ansattes rettigheter er søkt løst ved at stiftelsene skal kobles til Arbetsgivarverket – instansen for statlig arbeidsgiveransvar – og dermed sikre de ansatte tilnærmet like rettigheter som statsansatte.

Flere av dem som nå kommenterer stiftelsesforslaget, er opptatt av de ansattes rettigheter, og spørsmålet om pensjon – som var sentralt ved etableringen av Chalmers i 1994 – kan komme opp igjen i diskusjonen i Riksdagen. Den gang øremerket regjeringen 400 millioner kroner av stiftelseskapitalen til fremtidige pensjoner for de ansatte.

Göteborgs universitetsavis spør: Er reformen en trussel mot den frie forskningen? (GU Journalen nr. 5, 2013). Flertallet av dem som er intervjuet, sier at de har vanskeligheter med å se hvordan en stiftelsesform skal kunne gjøre institusjonene mer fleksible. Mange sier også at byråkratiet vil kunne øke under en stiftelse, spesielt for juridiske og økonomiske spørsmål, og kreve ny ekspertise.

Professor Sverker Sörlin ved KTH sier at universitetsautonomi slik den nå praktiseres rundt om i Europa, har vist seg å være mye mer komplisert enn man trodde for fem til ti år siden. Oversiktligheten i organisasjonen kan bli endret, med hemmelige lønns- og avtalevilkår. Dette vil kunne endre de ansattes lojalitet og på den måten virke inn på den akademiske atmosfæren og til sist også på akademisk frihet. Kollegialitet og åpenhet går hånd i hånd, sier Sörlin.

Henrietta Huzell ved Karlstads universitet sier: «Det vil være meget uheldig dersom det

svenske universitetslandskapet skal bli enda mer splittet enn det er i dag. Sjansene for å få et skille mellom forskningsintensive universiteter og 'undervisningsuniversiteter' er absolutt til stede. Dette scenarioet er ikke til fordel for oss akademikere, for studentene eller for kunnskapssamfunnet som helhet.»

En reform av denne størrelse og omfang drar med seg mange uløste spørsmål: Hvordan skal finansiering basert på resultater settes i forhold til stiftelsens autonomi? Hvordan skal prioriteringer når det gjelder for eksempel antall doktorgrader, bestemte forskningsfelt eller fakultetsområder, avgjøres? Hvordan skal styring av hele sektoren kunne utøves når de største enhetene er autonome? Regjeringen synes å ha oversett konsekvensene av reformen i iveren etter å få den vedtatt av Riksdagen før det er for sent, det vil si før valget i 2014.

Sverker Sörlin sier at dette ikke er en ansvarlig måte å gå frem på når det gjelder en på mange måter etterlengtet reform. Etter hans syn må det derfor gjøres en mer omfattende utredning og kanskje utarbeides en mer omfattende reformpakke. Det blir en verdig oppgave for den regjeringen som kommer i posisjon i perioden 2014–2018.

Essayet som livsholdning

Definitivt boka å gå den kalde tida i møte med.

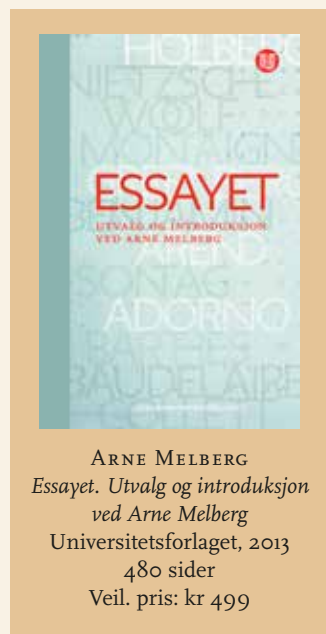
«Ikke noe menneskelig er essayisten fremmed», skriver litteraturprofessor Arne Melberg i sin nye bok. Dette fører til holdninger som vi kan gjenkjenne i essayet: perspektivisme, tvisyn, en både-og-holdning. Og ofte en stil: flanerende, assosiativ, utprøvende. Jeg får lyst til å følge opp: Ikke noe essayistisk er Arne Melberg fremmed. Dette sier jeg ikke bare fordi boka fremstår som et resultat av et langt og velpleid kjennskap til essaytradisjonen, eller fordi forfatteren er ubeskjeden nok til å kalle sin bok *Essayet*, men også fordi det å lese denne boka, på grunn av måten den er bygd opp på, kan ses på som en happening – du tar del i det essayistiske selv.

Hva er et essay? I innledningen får vi en akademisk inngang til spørsmålet, med punkter og korte presentasjoner av teori. Dette er en vanlig form for formidling, som ofte leder til overflatisk kunnskap og oppramsende forståelse. Hva med å gå i lære? Kan kunnskapen bli dypere med en kombinasjon av teori og praksis?

Hoveddelen av boka består av et utvalg tekster av essayister, eller en gjeng fantastiske læremestre. Det begynner med Montaigne, opphavsmannen. Her settes formen, og en del sentrale temaer: ensomhet, forgjengelighet, «tiden det tar å dø». Nestemann er Bacon. Der Montaigne beveget til eksistensiell essayistikk, utgår det en annen tradisjon fra Bacon, den aforistiske og begrepsorienterte. En tredje tradisjon, den samtidskårerende, dannes med Addison, som vi gjenfinner hos Woolf, og hos henne finner vi også en fremhevelse av leseren og litteraturkritikk. Den kritiske stilen innledes ved Kierkegaard (ja, han er essayist, ifølge Melberg, både han og Nietzsche og de Sévigné, da de alle kjennetegnes ved en essayistisk profil, for eksempel ved at de tematiserer det å være til i tiden), mens kunstkritikken kommer først med Greenberg. Adorno skriver essay om essayet, og Sontag får det siste ordet fordi hun med fremveksten

av underholdningskulturen og Internett kanskje er den siste intellektuelle, den siste essayist. Dette var noen av de utvalgte.

Foran hvert essay har Melberg skrevet en presentasjon på fire sider. Den er ikke bare en innledning til forfatter og tekst, men

et innspill til presentasjonen av selve essay-sjangeren. Det gjør ingenting at det blir gjentakelser, det gjør deg bare tryggere, og uansett inngår de i en rytme. Teori og praksis: Etter hvert som du får vite mer, går du til tekstene med forventning; nå skal du se om du gjenkjenner Melbergs anføringer. Samtidig skjer det at du lar deg rive med av tekstens bevegelser – en vekselvirkning mellom å være skjerpet og å gi seg hen. Hengivelsen skyldes essayets karakter: Det har temaer som angår noe allmennmenneskelig, bygger på erfaringen, utgår fra det personlige, handler om her og nå, er tankevandrende og i dialog med tanker og tenkere. Skrivestilen er en del av saken, stemmen teller.

Med denne spredte og gjentakende stilen, der nye momenter stadig legges til (et annet kjennetegn, essayet avsluttes egentlig aldri), blir vi gjennom Melbergs

bok oppøvd i det essayistiske. Nå er det overallt, både som tema og form. Og mer skal det bli.

Bokas hoveddel består av to seksjoner, eller et hovedrom og et tilstøtende rom. Melberg har invitert til gjestebud, og i hovedrommet finner vi de celebre gjestene som kan fortelle essayets historie, vise dets livskraft og varianter. I det tilstøtende rommet sitter skandinavernene. De er med for å vise noen nasjonale tradisjoner. Siste delen består av fire essays skrevet av Melberg. Essayer om essayet. Nå er vi ved nachspielet og det siste nivået i læringen.

Gjestene har gått, men vi som leser, blir stadig minnet på dem. En essayist siterer og er i dialog med andre. Argumenterer, sammenligner og assosierer.

Melberg skriver om seg selv og essayistene om hverandre. Slik blir han selv en del av tradisjonen. Hans egne små ting, som å gå i skogen, lese, sitte ved pc-en, ses i sammenheng med Montaigne, Arendt, Barthes. Han skriver om vekslingen mellom passivitet og aktivitet og om å eldes – han er blitt pensjonist. Han flanerer, vennlig. Men er han en ekte essayist? Han benekter det selv, men nå kan vi lesere ta del. Nei, han vil ikke tanken om at alt er forgjengelig, vil ikke minnes, er ingen melankoliker. Vi får kjennetegnene på ny. Formen bekreftes også. Det er noe forsiktig utprøvende her. Og dette er happeningen: Leserne tar del i en prosess hvor det utprøvende får ny mening. Det er prøvende om seg selv – kan jeg, skal jeg åpne denne døra, at alt er forgjengelig, at jeg skal dø, døra inn til den eksistensielle essayistiske livsholdning? Leserene kommer enda nærmere det essayistiske – pedagogen har gjort jobben sin. Kanskje er det en essayist som nå vil overta? Er vi blitt med på fødselen til en ekte essayist, tross nye tider, nye medier? Boka avsluttes i hvert fall slik: «Fortsettelse følger!»

AV AASNE JORDHEIM

Gud mot gud

GUNNAR W. KNUTSEN

Religionskrig i Europa 1450–1700
Cappelen Damm Akademisk, 2013
167 sider
Rettl. pris: kr 319

Religionskrigene i Europa var svært brutale, og sleit ut heile kontinentet i ein 250 år lang kamp fram og tilbake. Religionskrigar har ein

tendens til å vera ekstra brutale fordi partane ikkje anerkjenner kvarandre som likemenneske. Den andre parten er barbarar, kjettarar, vantru eller undermenneske. Dei kan torturerast i hel på muren for å skremma dei andre (som gjer akkurat det same). Parallellen til notida er nedslåande.

Knutsen tek ikkje stilling til krigføringa, men leverer ei nøktern historie. Han vel seg ut Europa frå 1450 til 1700 og fortel kronologisk, med god fordeling mellom aust og vest, nord og sør. Historia byrjar med Konstantinopels fall i 1453, noko som førte til at muslimane trengde seg lenger vest. Omtrent samstundes var det sjøkrig i Middelhavet, der muslimske sjørøvarar som Barbarossa slost mot johaniterordenen på Malta i eit mylder av større og mindre galeislag. Frå 1520-åra førte Luthers lære til ei stadig aukande politisk-religiøs splitting i Nord- og Aust-Europa, særleg i Nederland og Tyskland. Den lange krigen mellom Spania og Nederland glei over i trettiårskrigen frå 1618, der Sverige var ein av dei sterkaste protestantiske aktørane. I 1648 kom freden i Westfalen, og boka til Knutsen er slutt.

Knutsen definerer teoretisk to typar religionskrig. Det er dei regionale *denominasjonskrigane* i Europa, som var krigar blant ulike trusretningar eller denominasjonar innanfor kristendomen. Til dømes var det ein utryddingskrig mellom hugenottar og katolikkar i Frankrike (katolikane vann). Den andre typen kan kallast religionskrigar, og gjekk føre seg mellom ulike religionar og kontinent, særleg mellom europeisk kristendom og asiatisk islam. Begge delar er relevante for historia han fortel, og fungerer såleis godt som teoretisk støtte.

Knutsen er flink til å fortelja om store menn, dramatiske beleirningar, sjøslag og kvardagsleg elende

i sporet til dei store hærane. Det heile er lettelse og spennande fortalt. Men sjølv om eg eg utan tvil vil anbefala boka for dei som er interesserte i historie, så har eg to ankepunkt.

Sjeldan har eg hatt slikt eit behov for kart. Her er det snakk om land og rike som ikkje eksisterer lenger, og det er umogeleg å sjå for seg statsgrensene i hovudet, pluss at grensene vart flytta heile tida. Krigane hadde vorte så mykje meir konkrete for lesaren dersom Knutsen hadde vist fram den geografiske utstrekninga og den religiøse overtydinga på ein serie med kartvisingar. Etter mitt syn er dette eit viktig pedagogisk grep som det er kritikkverdig å bruka så lite.

Knutsen seier innleiingsvis at han vil forstå religionen si spesifikke rolle i krigføringa i Europa i tidleg nytid, og ikkje redusera krigane til eit reint rasjonelt spørsmål om ekspansjon, politikk og pengar. Dette er ein ytst prisverdig ambisjon, som eg ikkje synest vert oppfylt. Det kjem ikkje godt fram i boka kva psykiske og sosiale krefter som ligg i religionen. Knutsen kunne ha lodda mykje djupare her, og han hadde hatt plass til det også, for boka er berre på usle 167 sider.

AV LARS NYRE

Enkelt og ugreit

AUDUN FARBROT
Forskningskommunikasjon. Praktisk håndbok for forskere og kommunikasjonsrådgivere
Cappelen Damm Akademisk, 2013
180 sider
Veil. pris: kr 329

Varselklokkene ringer allerede i forordet til denne praktiske håndboka i forskningskommunikasjon. Her begrunner forfatteren sin nysgjerrighet med gener, sitt yrkesvalg med astrologi og sin arbeidsmotivasjon med penger.

Det viser seg likevel at Farbroth på mange måter er verdt å lytte til. Han står trygt plassert midt i feltet, som fagsjef for forskningskommunikasjon ved Handelshøyskolen BI, og med ti års praktisk erfaring. Boka føyer seg fint inn i håndboksjangeren. Farbroths språk er enkelt, lett og muntlig. Kapitlene er mange (18) og korte. Temaene er konkrete, med mange eksempler, men ingen kildehenvisninger. Diskursen er en miks av amerikanske selvhjelpsbøker og elementære lærebøker. Den forfekter også den

lett forståelige, menneskelig relevante og tidsaktuelle retorikken som det best anvendelige språket for å kommunisere forskning ut til allmennheten. Etter mange år som journalist kan jeg gå god for mange av hans råd. Likevel er det flere grunner til at man er tjent med å hegne om sin akademiske integritet og kritiske tenkning i møtet med boka.

Farbroth tilbyr forskere detaljerte lister med praktiske råd, blant annet om hvordan man kan skrive godt, komme på trykk, være interessant eller komme gjennom på digitale plattformer. Vel og bra, men mye tas for gitt. For eksempel ser kvantitet ut til å være viktigere enn kvalitet, og tiden det tar å produsere noe for pressen, er tilsynelatende en bagatell. Men i en forskerhverdag er tid et knapphetsgode. Skal man for eksempel følge Farbroths råd om å delta i sosiale medier, vil det innebære et kraftig inngrep i timeplanen om man skal lykkes. Farbroth har mange gode argumenter både for å delta i pressen og i sosiale medier, men han gjør ikke engang et forsøk på å dokumentere at tid investert i forskningskommunikasjon mot allmennheten har en større effekt på, si økte forskningsmidler, enn nitid arbeid med vitenskapelige artikler og rapporter.

I Farbroths univers ser enhver forskningskommunikasjon i allmennheten ut til å ha akkurat den effekten forskeren eller forskningsinstitusjonen ønsker seg. Riktignok nevnes Eia og *Hjernevask* svært overfladisk, men ellers sier boka lite om mulige negative konsekvenser av kommunikasjon. Utover en tommel opp for å sette i gang en debatt behandles ikke de potensielt krevende sidene ved mediedeltagelse. Han forbereder ikke forskerne på de mer destruktive sidene ved digitale debattforum eller debattkulturer, som vi denne høsten har fått vite er særlig hard mot kvinner.

Mitt siste ankepunkt er hans manglende problematisering av de fundamentale ulikhetene mellom pressediskursen og den akademiske diskursen. Der pressen ofte er skråsikker og opererer med generaliserte spissformuleringer, hersker det en akademisk forsiktighetsdiskurs med nyanseringer og forbehold blant de fleste forskere. Denne kan det være svært krevende å oversette til et tabloid språk uten å forringe kvaliteten, og om kvaliteten forringes, er vel noe av vitsen med forskningskommunikasjon borte.

AV RAGNHILD FJELLRO

Nye bøker av forskere

MARGARETH HAGEN
1500. Poetikk, intertekst og sjanger i italiensk 1500-tallslitteratur
Scandinavian Academic Press, 2013
185 sider
Veil. pris: kr 329

Den italienske renessansens tekster fikk stor innflytelse på Europas litteratur og idéhistorie. Boka består av lesninger av forfattere som Machiavelli og Galileo. Tekstenes poetikk og forholdet til andre tekster er belyst. Boka gir et innblikk i tenkningen i 1500-tallets Italia. Hagen er førsteamanuensis ved Institutt for fremmedspråk, Universitetet i Bergen (UiB) og nåværende dekan ved Det humanistiske fakultet ved UiB.

NORALV VEGGELAND (red.)
Reformer i norsk helsevesen. Veier videre
Akademika forlag, 2013
272 sider
Veil. pris: kr 345

Norsk helsevesen har vært igjenom flere omfattende reformer, noe denne boka gir et godt bilde av. Her blir utfordringene knyttet til blant annet foretaksorganiseringen av sykehusene og den nye samhandlingsreformen diskutert. Boka tegner et omriss av hvordan sektoren vil bli organisert i årene framover. Redaktør Veggeland er professor i offentlig politikk ved Høgskolen i Lillehammer.

ANNE GJELSVIK
hva er FILM
Universitetsforlaget, 2013
144 sider
Veil. pris: kr 179

Filmmediet er med på å forme vår forståelse av historien, av kjønnsroller, av samfunnet og av hvem vi selv er. Hvordan skjer dette? Og er det i ferd med å endres? Boka er en introduksjon til filmens verden. Forfatteren diskuterer og analyserer blant annet hva som kjennetegner en god film, teknologiens rolle, hvordan film påvirker og oppleves. Gjelsvik er professor i filmvitenskap ved NTNU.

KJELL UNDERLID
Å bli hersa med. Utilbørleg sosial dominans på jobben
Gyldendal Akademisk, 2013
400 sider
Veil. pris: kr 399

Formålet med boka er å synliggjøre og sette utilbørleg sosial dominans på dagsordenen. Her kan en lese om 13 personer som har opplevd å bli herset med på arbeidsplassen, og hvordan de har opplevd og taklet dette. Deres historier ligger til grunn for og belyser teoriene og løsningsforslagene som forfatteren presenterer. Underlid er spesialist i klinisk psykologi og professor ved Høgskolen i Bergen.

Ekstern sensur bør gjeninnføres

Bare ekstern sensur kan sikre en nasjonal standard for karaktersetting, mener Noralv Veggeland. Han advarer mot at ulike «karakterkulturer» får utvikle seg.

KARAKTERSETTING: En viktig rapport kom nå i høst med tittelen «Karakterbruk og kvalitet i høyere utdanning» (SØF-rapport nr. 03/13). Rapporten er utarbeidet av Bjarne Strøm, Torberg Falch, Trude Gunnes og Marianne Haraldsvik. Det meldes fra denne studien at de statlige høyskolene og de tre nye universitetene i Kristiansand, Stavanger og Bodø deler ut gjennomsnittlig bedre karakterer ved eksamen i sine masterutdanninger. Til tross for gjennomsnittlig dårligere karakterer ved opptak til disse studiene kommer kandidatene ut med et bedre resultat enn ved de «gamle» universitetene. I et nasjonalt perspektiv er dette svært uheldig. Det blir vanskelig for arbeidsgivere å vurdere hva de ulike karakterene står for, og det vil komme inn en usikkerhet ved opptak til ph.d.-studier.

Det kan konkluderes i to retninger. Den første mulige forklaringen på den påviste ulikheten går i retning av at evaluering og bedre gjennomsnittskarakterer ved høyskolene og de nye universitetene er betinget av ønsket om å oppnå nasjonal prestisje som institusjon. En tese i en annen retning er at studentene får bedre oppfølging av lærerne ved de mindre høyskolene og universitetene, og at det derfor oppnås bedre karakterer selv med et gjennomsnittlig dårligere utgangspunkt karaktermessig ved opptak til masterutdanningene.

Jeg mener begge tesene har et feil utgangspunkt. For å begynne med snillere evaluering, bedre karakterer og prestisje: Det er nå en gang slik at normalt har faglig ansatte selv prestisje knyttet til sin faglighet som de ikke går på akkord med. Ved evaluering av eksamensbesvarelser vil denne prestisjen komme til uttrykk i form av at fag-

lige standarder etableres mellom sensorene. Det er også blitt gjort hentydninger om at finansieringsmodellen spiller en rolle, i og med at bestått eksamen for den enkelte student etter stykkprisprinsippet gir inntjening til institusjonen. Det skulle innebære at sensorer setter karakterer og unngår stryk ved hjelp av «kreativ» karaktersetting. Rune Slagstad er inne på denne sammenblandingen av faglighet

«Det vi trenger er et nasjonalt regelverk.»

og økonomi i en artikkel i Klassekampen 24. september, «Til forsvar for fagligheten». Han skriver: «Det er en samfunnstilstand med kortsiktig nyttetenkning og diffus sammenfletting av vitenskapelige og økonomiske interesser, der poenget er å finne kortest vei fra forskning til faktura». I vår sammenheng må i så fall «forskning» byttes ut med «eksamen». Slagstad har nok rett i sin generelle analyse, men jeg kan vanskelig tro at «forskning» i vår sammenheng kan byttes ut med «eksamen», noe som ville innebære at sensorer sitter og vurderer og favoriserer institusjonens budsjett framfor sin egen faglighet. Økonomitilnærmingen ut fra et slikt synspunkt virker ikke troverdig. Det må andre forklaringer til.

Universitetene og høyskolene bruker i utstrakt grad interne sensorer ved eksamensavviklingen. Jeg nevnte at det etableres faglige krav og standarder mellom sensorer ved eksamenssensur. Det interessante spørsmålet er hvordan

disse standardene dannes. For å gi svar på dette spørsmålet må man se nærmere på den såkalte kvalitetsreformen. Kvalitetsreformen i høyere utdanning er en reform i høyskole- og universitetssektoren som ble vedtatt i Stortinget i 2001 og iverksatt ved studiestart i 2003 ved samtlige høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Reformen innebar ny gradstruktur, bedre studentoppfølging og mer lokal autonomi ved eksamensavviklingen. Første nivå er en fullført bachelorgrad av tre års varighet. Denne graden er normalt et opptakskrav til annet nivå, som er mastergradstudiene. På mastergraden kan en bygge på med en doktorgrad, som er toppen av utdanningshierarkiet i Norge. Bruk av eksterne sensorer ved eksamen på bachelor- og masternivå innebærer betydelige kostnader for universitetene og høyskolene. Budsjettmessig er det betydelig billigere å bruke interne sensorgrupper som allerede har sin faste lønn. Diffuse sentrale regelverk på eksamensfeltet gjorde at det var nettopp det som skjedde. Bruk av interne sensorat for bachelor- og mastergradskurs er utbredt av økonomiske grunner. Unntaket er mastergradsoppgaven, som krever ekstern sensor ved eksamen.

Vi er tilbake ved spørsmålet om hvordan faglighet og standarder ved karaktersetting etablerer seg. Bruk av interne sensorer vil med nødvendighet medføre at det etableres faglige standarder, men

det skjer ved den enkelte institusjon. Slik vil det rundt omkring i universitets- og høyskolesektorene etablere seg en rekke ulike standarder for karaktersetting. Her kan ulike kulturer og mindre fagmiljøer ved høyskolene og de nye universitetene spille inn. Det oppstår her tettere kollegiale bånd og prestisje kolleger imellom, noe som kan spille inn når sensoratene tar sine beslutninger om endelige karakterer. Konsekvensen kan bli snillere karaktersetting, slik SØF-rapporten påviser på masternivå.

Hvordan komme ut av denne uheldige tilstanden i høyere utdanning? Svaret er at det trengs et entydig sentralt regelverk som stiller krav om bruk av eksterne sensorer i bredt omfang på både bachelor- og masternivå. Det vil sikre kvaliteten på karaktersetting i høyere utdanning, og nasjonale standarder vil danne seg. Det er kritikkverdig at den rødgrønne regjeringen med sitt nasjonale ansvar ikke så dette behovet i sin regjeringsperiode. Den nye regjeringen har her en oppgave i å få utarbeidet nye sentrale retningslinjer for eksamensavvikling.

Bruk og utveksling av eksterne sensorer fra ulike institusjoner vil innebære at det da vil skje en nasjonal harmonisering av faglige standarder, og karaktersettingen vil kunne bli mer ensartet både på institusjonsnivå og innen de ulike fagene med ulike kulturer og fagtradisjoner.

Men her spiller veien fra ek-

«Det er betydelig billigere å bruke interne sensorgrupper som allerede har sin faste lønn.»

Å seie frå

samensavvikling til faktura inn. Det betyr at et entydig strengere sentralt reglement for eksamensavvikling og sensorbruk må komme, og at det må følges opp av økte bevilgninger. Det er et viktig prinsipp at universitet og høyskoler har en faglig autonomi. Bruk av eksterne sensorer rokker ikke ved denne autonomien. Tvert imot vil fagligheten bli styrket ved det faglige fellesskapet som bruk av eksterne sensorer vil skape på tvers av institusjonene. Det betyr at en uheldig praksis med bruk av interne sensorer må endres for å oppnå harmonisering ved karaktersetting.

Så til tesen om at studentene får bedre oppfølging av lærerne ved de mindre høyskolene og universitetene, og at det derfor oppnås bedre karakterer selv med et gjennomsnittlig dårligere utgangspunkt karaktermessig ved opptak til masterutdanningene. Det ville bety at det bare er de nye universitetene og de statlige høyskolene som har fulgt opp en av målsettingene ved innføringen av kvalitetsreformen. Forskjeller finnes nok, men jeg betviler at dette skillet går så entydig mellom gamle og nye institusjoner. Mest sannsynlig dreier innholdet i tesen seg om den før omtalte problematiske praksisen og lokale autonomien ved eksamensavviklingen. Det vi trenger, er et nasjonalt regelverk som pålegger universitetene og høyskolene utveksling av eksterne sensorer, uten at det skjeles til kostnader og trange budsjetter.

NORALV VEGGELAND,
professor i offentlig politikk,
Høgskolen i Lillehammer

I nabolaget mitt har vi gatefest éin gong i året. Det er i august, på den siste fredagen før skolestart. Det er eit gunstig tidspunkt for å slå av ein prat med naboane. Etter som mørkret sig på, blir vi sakte, men sikkert kjende med kvarandre der vi tronar med grillar, salatbollar og hagestolar midt i gata. Dei vaksne sit med praten sin, mens ungane spring i flokkar rundt borda og tek lange svingar inn og ut av hagar og sidegater før dei deiser ned på ein stol for å suge inn kva dei vaksne snakkar om.

Slik var eg så heldig å kome i prat med ein ung mann som nettopp hadde begynt i 8. klasse på ungdomsskolen. Han fortalde meg at det slett ikkje var enkelt å vere han. Jentene i klassen ropte han til seg og ville ta på håret hans, heile tida. Dei meinte det var så fantastisk tjukt og spesielt. Han hadde bedt dei om å late vere, men det hjelpte ikkje. Han syntest også det var vanskeleg å seie frå, og det hadde heller ikkje hjulpet noko dei gongene han hadde manna seg opp og gjort det. Vi snakka fram og tilbake om kva som kunne vere klokt å gjere i ein slik situasjon, og eg sa til han at han i alle fall ikkje måtte slutte å seie frå.

Han nikka, sette auga i meg og spurde med interesse: «Og du då? Kva er det du synest er vanskeleg?» Eg må innrømme at eg først fekk hakeslepp, men så slo det ned i meg at han og eg strevde med det same. Eg svarte derfor som sant var: «Eg synest det er vanskeleg å seie frå, akkurat som du.» Deretter fekk han ei lita innføring i kor vanskeleg det kan vere å seie frå til både kollegaer og overordna om saker som kan balle seg til på jobben. Kollegaer er éin ting, her er det ofte slitesterke og solidariske relasjonar som kan tole ein støyt. Verre er det å seie frå til sjefar og overordna. Det forstod den unge vennen min. Og sidan dette er

siste gongen eg skriv i gjestespalta i Forskerforum, vil eg nytte høvet til å seie frå om nokre problem som truleg også gjeld andre som har arbeidsplassen sin i høgare utdanning.

Vi har fått dataprogram som skal vere til hjelp ved for eksempel utfylling av reiserekningar og registrering av arbeidsoppgåver gjennom året. Dei er så lite brukarvennlege at det er vi brukarane som

må gjette korleis programma «tenkjer», sjølv om det burde vere omvendt. Så tek det også mykje tid å fylle ut skjema, og tilsvarande tid for nokon å vere brukarstøtte og kontrollere at vi har gjort det rett. Slik hjelp og kontroll kostar pengar. Alle gjer så godt dei kan, men byråkratiet veks, og frustrasjonen stig.

Éin ting er å bli detaljstyrt av lite brukarvennlege dataprogram. Endå verre er å bli underkasta eit system og eit språk som kan bryte ned og øydelegge den arbeidsglede ein framleis har i arbeid med studentar og kollegaer. Når vi underviser og rettleier og forskar og skriv, får vi vite at vi har produsert studiepoeng og publikasjonspoeng, som gjev grunnlag for inntekt til institusjonen. Tydelegare kan det vel ikkje seiast at både menneske og kunnskap er for varer å rekne. Og den skrivinga som verkeleg når ut, som lærebøker, aviskronikkar og gjestespalta i Forskerforum, den er ikkje verdt eit einaste øre.

Det er eit paradoks at mange av oss som er så glad i faget vårt, og som var så ivrige til å demonstrere og seie frå i ungdommen, no har

underkasta oss eit langt på veg umenneskeleg system der teknologien og pengane får råde. No nyttar eg i alle fall høvet til å seie frå og takke både den unge mannen på gatefesten og lesarane mine i Forskerforum. Vi burde seie meir frå. Så enkelt og så vanskeleg er det.

NORUNN ASKELAND
professor ved Høgskolen
i Vestfold

«Alle gjer så godt dei kan,
men byråkratiet veks, og
frustrasjonen stig.»

Gjesterkribentene skriver sant og subjektivt om akademien. De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol Haugen, Norunn Askeland, Heidi Jensberg og John Peter Collett.

Om forvaltningsinstituttenes rolle

INSTITUTTSEKTOREN: Forskerforum har i sine siste utgaver reist en debatt om forvaltningsinstituttenes rolle. Et viktig utgangspunkt for en slik diskusjon må være forvaltningsforskningens natur:

Når staten holder seg med egne forskningsinstitutter, er det fordi forvaltningen har behov for kunnskapsstøtte som er utviklet i et format og i en prosess som er tilpasset forvaltningens behov. Den vitenskapelige rådgivningen må skreddersys inn mot de spørsmål forvaltningen stiller og den beslutningsprosessen som skjer der. Disse rådgivningsoppgavene er ofte svært krevende.

Langsiktighet og stor arbeidsinnsats er viktige forutsetninger, i tillegg til en stor, dyr og komplisert infrastruktur. Havforskningsinsti-

tuttet, Meteorologisk institutt og Nasjonalt folkehelseinstitutt har, hver på sitt område, ansvar for å utvikle og levere denne typen vitenskapelig baserte råd til forvaltningen.

Et eksempel på dette er forvaltningen av våre levende marine ressurser, hvor vurderinger av de ulike bestandene skal gjøres i et bestemt format og føres inn i en årlig beslutningsprosess som blant annet inkluderer internasjonale forhandlinger. Arbeidsinnsatsen som kreves er betydelig, og rådgivningen bygger på lange og omfattende tidsserier av data. For å antyde størrelsen: Havforskningsinstituttets økosystemprogram for Barentshavet er i størrelsesorden 100 millioner kroner årlig. Det består av langsiktige og arbeidsintensive

oppgaver som er tett knyttet til forvaltningens behov for kunnskapsstøtte, og er således dårlig egnet for konkurranseutsetting.

Diskusjonen i Forskerforum synes også å ha som underliggende premisse at det er et mål i seg selv å ha fri konkurranse om forskningsmidlene. Det er ikke uten videre gitt at dette er fornuftig. Flere av de store evalueringene som har vært gjort i regi av Forskningsrådet de senere årene har pekt på at det er mer midler til fri forskning som trengs. Dette er ikke synonymt med fri konkurranse. Gitt at forskningsmidlene alltid vil være knappe, vil det å legge disse ut i fri konkurranse gjøre at en fragmenterer forskningen og vanskeliggjør den helheten i kunnskapstilfanget som forvaltningsrådgivningen krever.

Spørsmål rundt forvaltningsinstituttens deltakelse på konkurransearenaen er sentralt. Det er i alles interesse at forvaltningsinstituttene leverer gode faglige råd. Dette tilsier at de må være i den internasjonale

forskningsfronten. Å delta i konkurransen om forskningsmidler nasjonalt og internasjonalt er viktig for å sikre at den faglige kvaliteten på forskningen er god.

La oss til slutt se på resultatene av forskningen. De levende marine ressursene i norske havområder er i generelt god forfatning. En viktig forklaring på dette er havforskningen og måten den er organisert på. At mye av innsatsen er samlet i én institusjon som favner hele spekteret av problemstillinger som forvaltningen etterspør og som har en størrelse og en langsiktighet i sin virksomhet som ikke påvirkes av kortsiktige konkurransehensyn, er åpenbart viktig her. Disse resultatene hadde en ikke fått til dersom midlene hadde vært fordelt tynt utover gjennom en fri konkurranse om ressursene.

TOR ENESTAD,
administrerende direktør,
Havforskningsinstituttet

«Det er ikke uten videre gitt at fri konkurranse om forskningsmidlene er fornuftig.»

Ledig stilling ved HiOA

Vi søker en professor i Facility Management

Ved Fakultet for helsefag, Institutt for helse, ernæring og ledelse er det en ledig stilling som professor i Facility Management/ledelse, organisering og styring av tjenester og tjenesteytende virksomheter. Stillingen vil være tilknyttet studieprogrammet Bachelor i Facility Management.

Vi søker en person som kan bidra aktivt til å styrke det faglige og vitenskapelige arbeidet ved instituttet og fakultetet. Den rette kandidaten vil delta i utviklingen av fagmiljøets forskningskompetanse og engasjere seg i forskningsmiljøet ved høgskolen generelt.

Se fullstendig utlysningstekst og link til elektronisk søknadskjema på www.hioa.no.

Søknadsfrist: 08.12.2013

Se også
stillingsannonser på nett:

www.forskerforum.no

I

KAMPANJEN HJERNEKRAFTVERK

Mandag 4. november starter andre del av Forskerforbundets kampanje «Hjernekraftverk», og i uke 45, 46 og 47 blir det kjørt en ny annonsekampanje i riks- og regionalmedia. Formålet med kampanjen er å synliggjøre kunnskapen, kunnskapsformidlingen og forskningens betydning og muligheter for samfunnet.

Hovedbudskapet er at kunnskap og økt forskningsinnsats er avgjørende for framtidig verdiskaping og velferd i Norge. Dette skal vi få fram på ulike måter, men det grunnleggende målet er det samme: Bedre betingelser for forskningen, kunnskapen og alle som jobber i sektoren.

II

LANGTIDSPLAN FOR FORSKNING ER NØDVENDIG

Forskerforbundet har levert sin høringsuttalelse og mener at kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen trenger en slik plan for å nå sine egne mål i kunnskaps- og forskningspolitikken.

– Kunnskap og økt forskningsinnsats er avgjørende for framtidig verdiskaping og velferd. Likevel er Norge det eneste landet i Norden som ikke har nådd EUs mål om at minst 3 prosent av bruttonasjonalprodukt skal gå til forskning og utvikling. Forskerforbundet mener det er nødvendig med en langsiktig opptrappingsplan for forskning og høyere utdanning som løfter innsatsen opp på nivå med våre naboland, sier forbundsleder Petter Aaslestad.

Forskerforbundet mener det er viktig å komme raskt i gang, og at målsettingen i første omgang må være en plan som svarer på de mest kjente investeringsbehovene. Deretter bør planen rulleres hvert fjerde år, slik at nye behov og erfaringer blir tatt inn. Samtidig må planen ta innover seg at en stadig større andel av de ansatte i

FORSKERFORBUNDET ARRANGERER FØLGENDE KURS OG SEMINARER I NOVEMBER/DESEMBER 2013:

- 20.–22. november: Grunnopplæring trinn I for nye tillitsvalgte (alle sektorer).
- 26.–27. november: Kurs i opphavsrett, for alle tillitsvalgte.
- 3. desember: Seminar for postdoktorer (medlemmer og ikkemedlemmer).

Med forbehold om endringer. Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

VERVEKAMPANJE

Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 15. mai – 31. desember 2013 får vervepremie. Velg mellom fire premier: minihøytaler, krus, overfallsalarm eller mini maglite. Les mer om kampanjen her: www.forskerforbundet.no/verving.

III

FORSKERFORBUNDET MED KLART RÅD TIL RØE ISAKSEN

– Vi vil gratulere Torbjørn Røe Isaksen med et av de aller viktigste tillitsvervene i Norge. Kunnskap og økt forskningsinnsats er avgjørende for framtidig verdiskaping og velferd i Norge, sier Petter Aaslestad, leder i Forskerforbundet. Forskerforbundet har høye forventninger til Røe Isaksen.

– Både Høyre og Frp gikk til valg på en kraftfull satsing på kunnskap og forskning og de gjentar løftene i regjeringsplattformen. Nå skal vi være en god alliert slik at Røe Isaksen innfrir de forventningene de selv har skapt, sier Aaslestad.

IV

ØKT LANGSIKTIGHET MÅ FØLGES OPP

– De rødgrønne har levert et siste statsbudsjett som ikke bringer Norges forskningsinnsats nærmere øvrige nordiske land. Men det er positivt at regjeringen vil legge frem en langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Dette gir håp om et framtidig forskningsløft, sier Forskerforbundets leder Petter Aaslestad.

Forskerforbundet vil minne om at hver 4. studieplass på universitetene og høyskolene ikke er fullfinansiert: – Forskerforbundet vil derfor oppfordre flertallet på Stortinget til å gjøre noe med dette for å bedre studiekvaliteten så raskt som mulig, sier Petter Aaslestad. Samtidig er Forskerforbundet positiv til at regjeringen vil innføre 11 måneders studiefinansiering.

Regjeringen Stoltenberg la frem

sitt forslag til statsbudsjett for 2014 mandag 14. oktober 2013. Regjeringen Solberg vil legge frem en tilleggsproposisjon med sine endringsforslag fredag 8. november 2013.

V

ØKNING I ANTALL DOKTORGRADER

Det var nesten 100 flere doktordisputaser i første halvår 2013 enn i første halvår 2012, skriver NIFU i nyhetsbrevet «Doktorgrader i tall». Andelen utlendinger blant doktorandene øker, mens kvinneandelen går litt ned. I første halvår 2013 ble det gjennomført 842 disputaser, 95 flere enn i første halvår 2012. Det er en vekst på 13 prosent.

Andelen av doktorandene med ikke-norsk statsborgerskap fortsetter å øke. I første halvår 2013 var utlendingsandelen 36,5 prosent, mot 35 prosent i 2012 og 33 prosent i 2011. Les mer på www.nifu.no.

VI

INDIKATORRAPPORTEN 2013: MER KUNNSKAPSINTENSIVT

«Det norske forsknings- og innovasjonssystemet» (Indikatorrapporten) er et oppslagsverk med faktagrunnlag i form av både figurer, tabeller og analyse. 2013-utgaven av indikatorrapporten viser at samfunnet blir stadig mer kunnskapsintensivt. Omfanget av utdanning, forskning og innovasjon øker i store deler av verden.

– Det er spesielt interessant å legge merke til at sterk satsing på forskning i fremvoksende økonomier forskyver tyngdepunktene mellom land og verdensdeler, sier Arvid Hallén, adm. dir. i Forskningsrådet. Indikatorrapporten samt figurer og tabeller finner du på www.forskningssynet.no.

VII

TID TIL FoU-ARBEID I ABM-SEKTOREN

Ny rapport fra Forskerforbundet viser at selv om det forventes en betydelig FoU-aktivitet ved arkiver, bibliotek og museer, har de tilsatte i liten grad tid til det innenfor normalarbeidsdagen.

Rapporten viser at det gjenstår mye på området med å få rammer for forskning på plass i ABM-sektoren. FoU-oppgavene blir ofte utført etter ordinær arbeidstid, etter at andre forpliktelser er unnagjort.

Rapporten er utgitt i Forskerforbundets skriftserie (nr. 5/2013) og kan lastes ned her: www.forskerforbundet.no/skriftserien.

VIII

NY KOMMUNIKASJONSRADGIVER

Robert Kippe (35) er ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Forskerforbundet. Han kommer fra stilling som politisk rådgiver for SVs stortingsgruppe, og vikarierer for kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen i Forskerforbundet.

– Jeg ser fram til å jobbe sammen med forbundets 18 000 medlemmer. En av våre viktigste oppgaver blir å synliggjøre at kunnskap og forskning er avgjørende for å sikre framtidig verdiskaping og velferd i Norge, sier Robert Kippe. Han kan kontaktes på tlf. 21 02 34 44 / 951 29 078, e-post robert@forskerforbundet.no.

IX

MEDLEMSRABATT HOS ADVOKAT

Forskerforbundet har samarbeidsavtaler med advokatfirmaene Bing Hodneland DA, Foss Brynildsen DA (Oslo) og Codex Advokat Tromsø AS om rabatt på advokattjenester for våre medlemmer. Avtalene gjelder saksområder som ikke dekkes av Forskerforbundets retningslinjer for juridisk bistand. Avtalene gir medlemmer av Forskerforbundet inntil 1/2 time fri konsultasjon, og ca. 30 % rabatt på ordinær timepris for ytterligere juridisk bistand. Les mer her: www.forskerforbundet.no/advokat.

«Hvis Magnhild vil ha et nytt tog ...»

«Hvis Magnhild vil ha et nytt tog, må hun også legge inn penger til forskning.» Sitatet – riktignok fritt etter hukommelsen – er av Kristin Halvorsen, et par dager etter at hun hadde overtatt forskningsminister Tora Aaslands fagportefølje. Magnhild i sitatet refererer til daværende samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa. Halvorsens poeng var at forskning er sektorovergripende, og at alle hennes regjeringskolleger hadde et eget ansvar for å investere i forskning og kunnskap for å få til best mulige løsninger på utfordringer innenfor egen sektor. Langt fra alle ministre lyttet på det øret. Forskningsmeldingen, som kom i vår, hadde et eget vedlegg med samtlige departementers forskningsstrategier. Ambisjonene i og kvaliteten på disse strategidokumentene varierte betraktelig, for å si det diplomatisk. Man fikk dessuten inntrykk av at det ene departementet ikke kjente til hva det andre drev med på forskningsfronten. Halvorsens visjon om det sektorovergripende ved forskningen hadde ikke fått sette sitt preg på hennes kollegers synsfelt.

I noen hektiske uker nå har vi lagt bak oss et stortingsvalg, en samarbeidsavtale mellom de fire borgerlige partiene, en regjeringserklæring og et forslag til statsbudsjett fra en avtroppende regjering. Når dette skrives, har landet hatt en ny regjering i to dager. Mye pent er blitt sagt underveis om betydningen av forskning og høyere utdanning. Forskerforbundet har kommentert utviklingen fortløpende. Euforien har nok bleknet noe fra de første pressekonferansene om firepartisamarbeidet og frem til i dag. Høyres Per Kristian Foss sa til Dagens Næringsliv etter regjeringserklæringen at han gjerne hadde sett en enda sterkere vektlegging på forskning,

og Venstres leder, Trine Skei Grande, i Dagsnytt 18 etter regjeringsutnevnelser, var skuffet over at forskning ikke ble fremhevet sterkere. Selv har jeg etterlyst ambisjonene om langtidsplanen for forskning, en tydelig opptrappingsplan mot treprosentmålet av brutto nasjonalprodukt (som regjeringen vil nå i 2030). Og når de fire borgerlige partiene på Stortinget i vårsesjonen var enige om å opprette et forskningsfond på 100 milliarder, kan det ikke være utidig å spørre om hvorfor det nå plutselig ikke lenger er en god idé – når de har rent flertall på Stortinget for å realisere det.

Men dette er ikke tidspunktet for å hengi seg til «mistankens hermeneutikk». Jeg kjenner meg sikker på at statsminister Erna Solberg har sine ord i behold når hun sier at landet har fått en god kunnskapsminister i Torbjørn Røe Isaksen. Vi hadde så vidt kontakt allerede på innsettelses-

dagen, og jeg gleder meg til å samarbeide med ham. Vi skal være en god alliert, slik at han kan realisere de høye forventningene de fire samarbeidspartiene nå har skapt. Men, som sagt, forskningen er sektorovergripende, noe også regjeringserklæringen understreker. Både vår nye fiskeriminister Elisabeth Aspaker og vår nye olje- og energiminister Tord Lien var medlemmer av Stortingets KUF-komite

i forrige periode, og viste dyp forståelse for betydningen av innovasjon, forskning og høyere utdanning. Kunnskapen de opparbeidet seg fra «vår» kjerne-sektor, vil komme godt med i utviklingen av disse viktige politikfeltene. Forskerforbundets medlemmer har

interesser direkte knyttet til politikutformingen både i Kultur-, Helse- og Næringsdepartementet, ja faktisk mot samtlige departementer, og på dag to er det bare av fullt hjerte å ønske hele Solberg-regjeringen lykke til!

Av Petter Aaslestad, leder i Forskerforbundet

«Erna Solberg har sine ord i behold når hun sier at landet har fått en god kunnskapsminister i Torbjørn Røe Isaksen.»

Håp for de nye universitetene?

Det er nå klart at Solberg-regjeringen vil løfte fram kunnskap som et av sine satsingsområder for å styrke norsk konkurransekraft. Ny kunnskap og innovasjon skal være en sentral drivkraft for å skape trygge arbeidsplasser. Dette er svært positive signaler for universitets- og høyskolesektoren.

Av Åge Hultgren, varamedlem i Forskerforbundets hovedstyre

I tillegg vil den nye regjeringen «fryse strukturen i høyere utdanning inntil

effekten av de nye universitetsopprettelser er evaluert». Dette er også positive signaler for de universitetene som er opprettet etter 2005, blant andre universitetene i Agder, Nordland og Stavanger. Imidlertid haster det med en slik evaluering for at de «nye» universitetene kan komme finansielt på høyde med de etablerte institusjonene.

Med dette som bakgrunn kan en spørre seg om det er nødvendig med ytterligere evalueringer. Vi ansatte ved de «nye» universitetene vet allerede hva den økonomiske skjevheten har ført til. Under Stoltenberg har det etablert seg en permanent skjevhet i finansieringen mellom de etablerte og de nye universitetene. Hovedforskjellen kan knyttes til tidsressurs til forskning og fordeling av stipendiatstillinger. Da Universitetet i Stavanger ble etablert, sa departementet umiddelbart opp den etablerte særavtalen for universitetene, som ga føringer om lik tid til undervisning og forskning for det vitenskapelige personalet. Dermed var det i realiteten satt en stopper for nye universitetsetableringer – de nye institusjonene fikk en navneendring, men ble fortsatt finansiert som høyskoler. I dag er det Høgskolen i Oslo og Akershus som har fått stukket kjepper i hjulene for videre universitetsutvikling.

Lokallagene av Forskerforbundet ved UiS, UiA og UiN har gjennom to år drevet et prosjekt som har som mål å skape en likeverdig finansiering av universiteter som har samme oppdrag og oppgave. Vi har hatt et nært samarbeid med

den faglige og administrative ledelsen, og vi har gitt en felles og lik stemme inn mot de ulike regjeringer og partier. Fram mot stortingsvalget i 2013 hadde vi møter med alle aktuelle kandidater og partier, der vi fikk lagt fram våre argumenter og tall.

Siste uke før valget hadde vi et åpent debattmøte på Universitetet i Stavanger der samtlige partier fikk legge fram sitt program for høy-

ere utdanning. Høyre og FrP var klare; de både lovet og ville jobbe aktivt for at de «nye» universitetene skulle få samme rammevilkår som de etablerte universitetene. Vi er trygge på at våre lokale, nyvalgte stortingspolitikere og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen vil sikre de «nye» universitetene bedre finansiering og langsiktige rammevilkår.

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

– La forskerne forske

Forskerforbundet har høye forventninger til Røe Isaksen. Forskerforbundets leder Petter Aaslestad minner om at både Høyre og FrP gikk til valg på en kraftfull satsing på kunnskap og forskning og de gjentar løftene i regjeringsplattformen. Nå skal vi være en god alliert slik at Røe Isaksen innfrir de forventningene de selv har skapt, sier Aaslestad.

Forskerforbundet vil ha følgende punkter med i forpliktende opptrappingsplan for forskning og høyere utdanning: Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, tydeligere koordinering av den offentlige forskningsinnsatsen, styrk langsiktig grunnleggende forskning, fullfinansier studieplassene, reduser bruken av midlertidig tilsetning, og mindre administrasjon.

Universitetsavisa (NTNU)
16. oktober

Studentene jubler, mens forskerne vil ha mer

Studentene jubler, mens Forskerforbundet og Universitets- og høyskolerådet håper Solberg-regjeringen kan gjøre forslaget til statsbudsjett for 2014 bedre enn det som kommer fra Stoltenberg-regjeringen i dag.

Regjeringen har tidligere varslet en stortingsmelding om utdanningskvalitet og de foreslår nå en forskningsbasert evaluering av kvaliteten i høyere utdanning. Forskerforbundet vil minne om at hver 4. studieplass på universi-

tetene og høyskolene ikke er fullfinansiert.

– Forskerforbundet vil derfor oppfordre flertallet på Stortinget til å gjøre noe med dette for å bedre studiekvaliteten så raskt som mulig, sier Petter Aaslestad.

Uniforum (UiO) 14. oktober

Får likevel ikke forskningsfond

Likevel har de blåblå gått bort fra det som det før regjeringsforhandlingene var enighet mellom de fire borgerlige partiene om, nemlig et forskningsfond på 100 milliarder, der en avkastning tilsvarende 4 prosent skulle gå til forskningsformål over statsbudsjettet.

– Det ble fremmet av alle de fire partiene i juni. Det vi ser i regjeringsdokumentet er i stedet et ønske om et infrastrukturfond på 100 milliarder der avkastningen skal gå til vei-, jernbane- og kollektivnett. Satt på spissen får vi inntrykk av at de vil bruke handlingsrommet til infrastruktur og skattelette, istedenfor å bygge fremtidens kunnskapssamfunn, sier Petter Aaslestad, leder for Forskerforbundet.

Aftenposten 9. oktober

Forventer mer av ny regjering

Også Petter Aaslestad, leder i Forskerforbundet, tror på bedre vilkår med Erna Solberg og gjengen.

– Dette er et bra budsjett, men jeg forventer at det blir bedre utfra de løftene som den nye regjeringen har gitt. Jeg er spent på hva sluttresultatet blir, sier han.

Studvest 14. oktober

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kunnskapsformidling.

Forskerforbundet har over 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

Forskerforbundet arbeider for høyere lønn og bedre arbeidsvilkår for medlemmene.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2013–2015:

Petter Aaslestad, NTNU (leder)
Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)
Liv Berit Augestad, NTNU
Stig Ove Hjelmvoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge
Toril Ivarøy, Universitetet i Bergen
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen
Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø
Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)
Åge Hultgren, Universitetet i Stavanger (2. vara)
Ågot Aakra, Universitetet for miljø- og biovitenskap (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær

Sigrid Lem

Stab

Avdelingssjef Birgitte Olafsen
Arkivkonsulent Jamil Mohammad Ali (vikar)
IT-konsulent Christian Blix (vikar)
Kommunikasjonsrådgiver Robert Kippe (vikar)
Informasjonsleder Unn Rognmo

Fagpolitisk avdeling

Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Kari Folkenborg
Rådgiver Jon W. Iddeng

Avdeling for lønns- og arbeidsvilkår

Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen (permisjon)
Rådgiver Kjetil Mørk
Rådgiver Tanya Nymo
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Stine Nordgren Johannessen
Advokat Haakon Utne Kierulf
Advokat Hildur N. Nilssen
Advokat Mariann Helen Olsen

Avdeling for organisasjon og økonomi

Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Seksjonsleder Elisabeth Tindeland
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Organisasjonskonsulent Synne Freberg (vikar)
Førstesekretær Gerd Sandvik
Sekretær Renate Storli (permisjon)
Sekretær Kaya Tonn (vikar)
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Karin Haug
Regnskapssekretær Elisabeth Johansen
Førstesekretær Linda Pettersson
Førstesekretær Hans Askildsen
Sekretær Brit Helen Hesselberg
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Ane Rinnaas
Sekretær Tore Sandnes

Følg oss på twitter!
twitter.com/Forsker

twitter

Følg oss på facebook!
facebook.com/forskerforbundet

facebook

Les Forskerforum på nettet

- daglige oppdateringer fra forskning og høyere utdanning
- stillingsannonser
- pdf av papirutgaven
- pdf-en kan også leses på nettbrett

- Bedre utnyttelse av ressursene

Blir hverdagen bedre når man er stor? En første, forsiktig evaluering av den omfattende museumsreformen kan tyde på det. [Les mer »](#)

Mangler felles juksestrategi

Europeiske universiteter mangler et felles system for å oppdage og straffe juks og plagiat. [Les mer »](#)

- Sikrer forskningsretten

Amanuenser i Arkivverket skal ha rett til å forske, mener utvalg. [Les mer »](#)

Notiser

Best på private forskningsmidler
[Les mer »](#)

Forsker frikjent for injurier
[Les mer »](#)

Universiteter bruker tilkallingsvikarer
[Les mer »](#)

Språkfagene blir
[Les mer »](#)

Vil sentralisere infrastruktur
[Les mer »](#)

Last ned PDF av bladet

Velkommen til www.forskerforum.no